

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

INFORMATOR

DLA OSÓB
DOTKNIĘTYCH
PRZEMOCĄ W RODZINIE

Opracowanie:

Ministerstwo Sprawiedliwości
Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka
Wydział ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Michał Lewoc – sędzia
Anna Wiecha – ref. sądowy

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Pomocy i Integracji Społecznej

Marzena Bartosiewicz – zastępca dyrektora
Iwona Matysiak – główny specjalista

Wydanie IV poprawione, stan prawny na dzień 1 grudnia 2015 roku

ISBN

Łamanie i druk:

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE OGÓLNE.....	6
1. WSTĘP	6
2. PRZEMOC W RODZINIE – DEFINICJA, OSOBY DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ I JEJ FORMY.....	6
3. PIERWSZE KROKI – PIERWSZA POMOC	8
4. UPRAWNIENIA OSOBY DOZNAJĄCEJ PRZEMOCY W RODZINIE, WYNIKAJĄCE Z USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE.....	13
II. PROCEDURA „NIEBIESKIE KARTY”	15
1. WSTĘP	15
2. ETAP I PROCEDURY	16
3. OBOWIĄZKI PRZEDSTAWICIELI POSZCZEGÓLNYCH SŁUŻB	17
a. Obowiązki funkcjonariusza Policji	17
b. Obowiązki pracownika socjalnego	18
c. Obowiązki przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	18
d. Obowiązki przedstawiciela ochrony zdrowia	19
e. Obowiązki przedstawiciela oświaty	19
4. ETAP II PROCEDURY	20
a. Zespół interdyscyplinarny	20
b. Grupa robocza	20
c. Spotkanie z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie i opracowanie indywidualnego planu pomocy.....	21
d. Działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie	22
5. ZAKOŃCZENIE PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY”	23
III. POSTĘPOWANIE KARNE.....	24
POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE	26
1. ZAWIADOMIENIE O PODEJRZENIU POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA PRZEMOCY W RODZINIE	26
2. IZOLACJA SPRAWCY OD OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE	28
a. Zatrzymanie.....	28
b. Środki zapobiegawcze	28
3. PODSTAWOWE UPRAWNIENIA POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM	30
a. Prawo do informacji udzielonej w zrozumiałej formie	30
b. Prawo odmowy składania zeznań oraz prawo uchylenia się od odpowiedzi na pytanie.....	32
c. Prawo do przesłuchania w odpowiednich warunkach	32
d. Prawo do domagania się ochrony na czas czynności procesowej bądź ochrony osobistej.....	32
e. Prawo do otrzymania pomocy psychologicznej	33
f. Prawo składania wniosków dowodowych	33
g. Prawo przeglądania akt, sporządzania z nich odpisów i kserokopii	34
h. Prawo do pełnomocnika	34
i. Prawo do zaskarżania decyzji organów procesowych	34
j. Prawo do uzyskania informacji o opuszczeniu przez sprawcę aresztu	35
4. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM.....	35
a. Obowiązek stawiennictwa na każde wezwanie Policji lub prokuratora.....	35
b. Obowiązek poddania się oględzinom i badaniom lekarskim.....	35
c. Obowiązek zawiadomienia organu procesowego o każdej zmianie zamieszkania lub przebywania pokrzywdzonego	35
5. ZAKOŃCZENIE POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO	36
POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM (ROZPOZNAWCZE)	36
1. PODSTAWOWE UPRAWNIENIA OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO (POKRZYWDZONEGO) W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM	37

a. Prawo do informacji udzielonej w zrozumiałej formie	37
b. Prawo odmowy składania zeznań oraz prawo uchylenia się od odpowiedzi na pytanie.....	37
c. Prawo składania wniosków dowodowych	37
d. Prawo przeglądu akt, sporządzania z nich odpisów i kserokopii oraz uzyskiwania uwierzytelnionych kopii dokumentów	37
e. Prawo zadawania pytań biegłym, świadkom i oskarżonemu	38
f. Prawo do pełnomocnika	38
g. Prawo do zaskarżania decyzji organów procesowych.....	38
h. Prawo do otrzymania zawiadomienia o zakończeniu sprawy	40
2. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM.....	40
a. Obowiązek stawiennictwa na każde wezwanie sądu	40
b. Obowiązek poddania się oględzinom i badaniom lekarskim	40
c. Obowiązek zawiadomienia sądu o każdej zmianie zamieszkania lub przebywania pokrzywdzonego	40
3. ZAKOŃCZENIE POSTĘPOWANIA ROZPOZNAWCZEGO.....	41
a. Wyrok	41
b. Rodzaje kar	41
c. Rodzaje środków karnych oraz obowiązków probacyjnych	42
POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM (WYKONAWCZE)	43
1. PODSTAWOWE UPRAWNIENIA POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU WYKONAWCZYM	43
a. Prawo do informacji o opuszczeniu przez skazanego więzienia.....	43
b. Prawo do wystąpienia do sądu z wnioskiem o rejestrator monitorujący orzeczony zakaz zbliżania w systemie dozoru elektronicznego.....	44
c. Prawo do zawiadamiania odpowiednich organów o naruszeniu przez sprawcę pozostającego na wolności porządku prawnego	44
d. Prawo do uzyskania pomocy z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.....	46
e. Prawo do ubiegania się o kompensatę.....	47
2. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU WYKONAWCZYM	48
3. ZAKOŃCZENIE POSTĘPOWANIA WYKONAWCZEGO.....	48
IV. POSTĘPOWANIE RODZINNE I CYWILNE.....	49
1. OCHRONA DZIECKA PRZED PRZEMOCĄ W RODZINIE	49
a. Decyzje sądu opiekuńczego w sytuacji zagrożenia dobra dziecka	50
b. Umieszczenie dziecka poza rodziną	51
c. Szczególny tryb odebrania dziecka z rodziny	51
2. ZOBOWIĄZANIE SPRAWCY PRZEMOCY W RODZINIE DO OPUSZCZENIA MIESZKANIA.....	52
a. Eksmisja z lokalu – typ podstawowy	52
b. Eksmisja z lokalu – przy rozwodzie bądź separacji.....	53
c. Zobowiązanie sprawcy przemocy do opuszczenia lokalu – tryb szczególny z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	54
d. Opłaty sądowe	54
e. Pomoc pełnomocnika w postępowaniu sądowym	55
f. Komornik – postępowanie egzekucyjne	55
V. FORMY I RODZAJE POMOCY	57
1. FORMY POMOCY, O KTÓRE MOŻE UBIEGAĆ SIĘ OSOBA DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE OFEROWANE W RAMACH SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ.....	57
2. RODZAJE POMOCY, O KTÓRE MOŻE UBIEGAĆ SIĘ OSOBA DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE, OFEROWANE W RAMACH SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ	62
3. ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ PRACOWNIKA SOCJALNEGO.....	63
4. FORMY I RODZAJE POMOCY, O KTÓRE MOŻE UBIEGAĆ SIĘ OSOBA DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE, OFEROWANE W RAMACH USTAWY O WSPIERANIU RODZINY I SYSTEMIE PIELICZY ZASTĘPCZEJ.....	64

VI. WZORY WNIOSKÓW I PISM PROCESOWYCH..... 67

ZAŁĄCZNIK NR 6	ZAWIADOMIENIE O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA WRAZ Z WNIOSEM O ŚCIGANIE SPRAWCY.....	67
ZAŁĄCZNIK NR 8	ZĄŻALENIE NA POSTANOWIENIE O ODMOWIE WSZCZĘCIA POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO	68
ZAŁĄCZNIK NR 10	WNIOSEK DOWODOWY.....	69
ZAŁĄCZNIK NR 11	WNIOSEK O PRYZNANIE PEŁNOMOCNIKA Z URZĘDU	70
ZAŁĄCZNIK NR 13	ZĄŻALENIE NA POSTANOWIENIE O UOMORZENIU POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO	71
ZAŁĄCZNIK NR 14	OŚWIADCZENIE O ZAMIARZE DZIAŁANIA W CHARAKTERZE OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO	72
ZAŁĄCZNIK NR 15	WNIOSEK OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO O PEŁNOMOCNIKA Z URZĘDU	72
ZAŁĄCZNIK NR 17	WNIOSEK O SPORZĄDZENIE NA PIŚMIE I DORECZENIE UZASADNIENIA WYROKU	73
ZAŁĄCZNIK NR 18	APELACJA	74
ZAŁĄCZNIK NR 19	WNIOSEK O INFORMACJĘ O OPUSZCZENIU PRZEZ SKAZANEGO ZAKŁADU KARNEGO	75
ZAŁĄCZNIK NR 20	WNIOSEK O WYPOSAŻENIE W REJESTRATOR PRZENOŚNY	75
ZAŁĄCZNIK NR 22	POZEW O EKSMISJĘ.....	76
ZAŁĄCZNIK NR 23	WNIOSEK O ZOBOWIĄZANIE SPRAWCY PRZEMOCY DO OPUSZCZENIA MIESZKANIA	77
ZAŁĄCZNIK NR 24	WNIOSEK O ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW SĄDOWYCH W POSTĘPOWANIU CYWILNYM	78
ZAŁĄCZNIK NR 26	WNIOSEK O USTANOWIENIE PEŁNOMOCNIKA Z URZĘDU W POSTĘPOWANIU CYWILNYM.....	79
ZAŁĄCZNIK NR 27	WNIOSEK O ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW EGZEKUCYJNYCH.....	80

LISTA SPECJALISTYCZNYCH OŚRODKÓW WSPARCIA DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE 81

LISTA PODMIOTÓW ŚWIADCZĄCYCH POMOC M.IN. OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE W RAMACH DOTACJI CELOWYCH Z FUNDUSZ POMOCY POKRZYWDZONYM ORAZ POMOCY POSTPENITENCJARNEJ W 2015 ROKU 85

NOTATKI..... 90

SPIS TREŚCI PŁYTY CD..... 94

I. Informacje ogólne

1. Wstęp

Przemoc w rodzinie w wielu środowiskach niestety nadal traktowana jest jako temat wstydlivy, upokarzający, a informacje o tym zjawisku nie opuszczają „czterech ścian mieszkań”, w których często dochodzi do dramatów.

Jednak od kilku lat rzeczywistość w tym zakresie zmienia się; wprowadzono nowe narzędzia prawne i procedury zmierzające do skuteczniejszej ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie, dzięki kampaniom społecznym zwiększa się świadomość społeczna, a przeprowadzane szkolenia podnoszą profesjonalizm służb odpowiedzialnych za walkę z tym zjawiskiem.

Najwyższy czas, aby przezwyciężyć własne obawy i strach przed zmianami. Wystarczy tylko podjąć kilka pierwszych kroków, a resztą zajmą się odpowiednie służby i organy, które czekają na właściwy sygnał. Specjalnie utworzone zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze w gminach opracują indywidualny plan pomocy, a współpracujące ze sobą służby podejmą odpowiednie działania, aby wyeliminować przemoc i przynieść niezbędną pomoc.

Należy pamiętać, że bez powiadomienia służb lub właściwych organów oraz dalszej współpracy z nimi, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest znacznie utrudnione.

Przemocy wobec osób najbliższych, niezależnie jaką formę przybiera, nic nie usprawiedliwia!

Trzeba poznać swoje prawa, wyjść z cienia i pozwolić sobie pomóc!

2. Przemoc w rodzinie – definicja, osoby dotknięte przemocą i jej formy

Przemoc w rodzinie została zdefiniowana w art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹. Zgodnie z tą definicją:

¹ Wszystkie podawane w Informatorze zaktualizowane akty prawne wraz z ich danymi promulgacyjnymi znajdują się m.in. na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: [https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/ogolne/akty-prawne-i-inne-dokumenty/-/](https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/ogolne/akty-prawne-i-inne-dokumenty/).

Przemoc w rodzinie – to wszystkie jednorazowe lub powtarzające się działania lub zaniechania osoby najbliższej, wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, zmuszające Cię do zachowań wbrew Twojej woli, w szczególności narażające Cię na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające Twoją godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na Twoim zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne.

Osobą dotkniętą przemocą w rodzinie może być każdy, a w szczególności:

- współmałżonkowie,
- partnerzy w związkach nieformalnych,
- dzieci,
- osoby starsze,
- osoby niepełnosprawne.

Najczęstsze formy przemocy w rodzinie to:

Przemoc fizyczna, np. bicie, popychanie, szarpanie, kopanie, duszenie, policzkowanie.

Przemoc psychiczna, np. obrażanie, wyzywanie, wyśmiewanie, szydzenie, okazywanie braku szacunku, poniżanie w obecności innych osób, kontrolowanie i ograniczanie kontaktu z bliskimi, poddawanie stałej krytyce.

Przemoc seksualna, np. wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych zachowań seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi.

Przemoc ekonomiczna, np. zmuszanie do oddawania uzyskiwanych środków finansowych, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspakajanie podstawowych potrzeb materialnych, niszczenie rzeczy osobistych, demowalowanie mieszkania, wnoszenie sprzętów domowych i ich sprzedawanie,

Inny rodzaj zachowań, np. pozostawianie bez opieki osoby, która z powodu choroby, niepełnosprawności bądź wieku nie może samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków.

Pamiętaj!

Jeśli chociażby raz w rodzinie pojawiły się zachowania przemocowe wobec Ciebie lub wobec dzieci – **zareaguj**, nie pozwól, by się one powtórzyły.

Przemoc w rodzinie **nie jest zjawiskiem jednostajnym** i najczęściej przechodzi różne fazy, od narastającego napięcia i agresji, najczęściej słownej, ze strony osoby najbliższej, poprzez przemoc fizyczną, często i psychiczną, do okresu spokoju, tzw. fazy „miodowego miesiąca”, po której cykl zwykle się powtarza, choć spokojniejsze okresy pojawiają się coraz rzadziej.

Nie czekaj więc na rozwój sytuacji!

Gdy doznajesz przemocy w rodzinie najpierw możesz poszukać wsparcia u zaufanej osoby (matki, ojca, innego członka rodziny, przyjaciela) lub skorzystać z pomocy organizacji pozarządowych, np. posiadających infolinie (patrz niżej). Zrób to – opowiedz o tym co się stało, zapytaj o radę. Może się okazać, że podzielenie się przeżyciami pomoże Ci obiektywnie ocenić sytuację, poczuć ulgę oraz podjąć decyzję, co do dalszego postępowania.

3. Pierwsze kroki – pierwsza pomoc

Powiadom służby!

Jeśli nie masz zaufanej osoby, którą możesz poprosić o pomoc, bądź okazała ona niezrozumienie lub zbagatelizowała problem, zwróć się o pomoc do właściwych służb, czy też organizacji świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie.

Pamiętaj!

Prawo zabrania stosowania przemocy i krzywdzenia swoich bliskich – to przestępstwo, ścigane przepisami Kodeksu karnego. Jeśli Ty lub ktoś z Twojej rodziny jest ofiarą przemocy ze strony osoby najbliższej, nie wstydź się prosić o pomoc. Prawo stoi po Twojej stronie.

W razie stosowania przemocy w rodzinie i zagrożenia bezpieczeństwa Twojego lub dzieci – bezwzględnie powiadom Policję (997 lub 112) lub zawiadom prokuraturę².

Szybka reakcja umożliwi zapewnienie Tobie oraz Twoim bliskim ochrony, wszczęcie odpowiednich procedur oraz zabezpieczenie dowodów zdarzenia.

² Wykaz jednostek powszechnych prokuratury jest dostępny na stronie internetowej Prokuratury Generalnej (Biuletyn informacji publicznej) <http://www.pg.gov.pl/> w zakładce „Prokuratura/Jednostki podległe”.

W razie doznania obrażeń ciała powiadom Pogotowie ratunkowe (999 lub 112)

Jeśli doznałeś/eś obrażeń ciała, nie zwlekaj, powiadom Pogotowie ratunkowe lub zwróć się jak najszybciej do lekarza w celu udzielenia Ci pomocy. Pamiętaj, że możesz, a nawet powinnaś/eś domagać się **wystawienia bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego**³ o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie. Zgłoszenie żądania wystawienia takiego zaświadczenia nie naraża Cię na koszty, albowiem wystawienie zaświadczenia jest bezpłatne. Uzyskanie takiego zaświadczenia jest ważne, bo stanowi dowód przeciwko sprawcy i w przypadku wszczęcia postępowania karnego zostanie w nim wykorzystane.

Jeśli potrzebujesz rozmowy, bezpłatnej porady prawnej, wsparcia psychologicznego, informacji o miejscach pomocy w Twojej najbliższej okolicy, zadzwoń pod numer

Ogólnopolskiego Telefonu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” 801-12-00-02⁴

Jeśli doznałeś/eś aktów przemocy ze strony osoby najbliższej lub jesteś narażona/y na doznanie takich aktów w przyszłości, możesz zwrócić się również o pomoc do licznych placówek pomocowych działających na Twoim terenie. Placówki te świadczą pomoc prawną, psychologiczną, a w niektórych przypadkach również socjalną⁵.

Poniżej przedstawiono nazwy instytucji i organizacji, do których można zwrócić się po pomoc:

- **Ośrodki pomocy społecznej** – pomogą Ci w sprawach socjalnych, bytowych i prawnych.
- **Powiatowe centra pomocy rodzinie** – pomogą Ci w zakresie prawnym, socjalnym, terapeutycznym lub udzielą informacji na temat instytucji świadczących taką pomoc w Twojej miejscowości.

³ Zob. załącznik nr 5 na płycie CD dołączonej do Informatora – Wzór bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego.

⁴ Zob. także wykaz innych linii telefonicznych świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, dostępny na stronie internetowej:
<http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/telefony-alarmowe-interwencyjne-oraz-informacyjne/>.

⁵ Wykazy jednostek specjalistycznego poradnictwa znajdują się na stronach internetowych każdego z 16 urzędów wojewódzkich lub zebrane na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości (bezpośrednie linki do wykazów umieszczonych na stronach Internetowych urzędów wojewódzkich):
<https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/rejestr-jednostek-specjalistycznego-poradnictwa/>.

- **Ośrodki interwencji kryzysowej** – zapewnią schronienie Tobie i Twojej rodzinie, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.
- **Ośrodki wsparcia** – zapewnią schronienie Tobie i Twojej rodzinie, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej.
- **Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie** – zapewnią bezpłatne schronienie Tobie i Twojej rodzinie, udzielą Ci specjalistycznej pomocy, w tym: pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, terapeutycznej i medycznej, wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.
- **Prokuratura, Policja** – organy, do których możesz złożyć zawiadomienie o przestępstwie popełnionym na Twoją szkodę lub na szkodę Twoich bliskich i uzyskać informacje o dalszym toku postępowania.
- **Sąd rodzinny i opiekuńczy** – możesz tam złożyć pozew w sprawach rodzinnych lub wnioski dotyczące spraw opiekuńczych Twoich dzieci.
- **Ochrona zdrowia** – w placówkach medycznych możesz uzyskać zaświadczenie lekarskie o doznanych obrażeniach, poprosić o pomoc lekarską, spytać o adresy specjalistycznych poradni lekarskich.
- **Komisje rozwiązywania problemów alkoholowych** – jeśli przemocy w Twoim domu towarzyszy picie alkoholu, możesz zwrócić się do nich z wnioskiem o skierowanie sprawcy przemocy na leczenie odwykowe lub uzyskać inną pomoc związaną z nadużywaniem przez niego alkoholu.

Nadto, możesz zgłosić się do podmiotów, świadczących pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w ramach dotacji celowych z

Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej⁶.

Wyżej wymienione podmioty, najczęściej organizacje pozarządowe, świadczą pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną.

Najszerszą i specjalistyczną ofertę pomocową dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie posiadają wspomniane powyżej

⁶ Aktualna lista podmiotów świadczących pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w ramach dotacji celowych z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/placowki-swiadcza-pomoc/>.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Na terenie kraju funkcjonuje 35 Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. Prowadzenie ww. ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie są szczególnym rodzajem placówek pomocowych, których celem jest niesienie pomocy osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, w tym zapewnienie im bezpiecznego schronienia, Ośrodki te świadczą kompleksową pomoc m.in. prawną, psychologiczną, medyczną, socjalną, a także poradnictwo w powyższym zakresie.

Na wstępnym etapie, a zatem zaraz po zgłoszeniu się osoby dotkniętej przemocą w rodzinie do ośrodka, może być jej udzielona następująca pomoc **w zakresie interwencyjnym**:

- a) zapewnienie osobie oraz dzieciom pozostającym pod jej opieką schronienia, bez skierowania i bez względu na dochód, przez okres do trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w przypadkach uzasadnionych sytuacją tej osoby;
- b) ochrona przed osobą stosującą przemoc w rodzinie;
- c) udzielenie natychmiastowej pomocy psychologicznej i prawnej oraz zorganizowanie niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej w przypadku, gdy wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- d) rozpoznanie sytuacji osoby i ocenę ryzyka w zakresie zagrożenia jej bezpieczeństwa lub dzieci pozostających pod jej opieką.

Standard podstawowych usług świadczonych przez taki ośrodek obejmuje ponadto⁷:

w zakresie terapeutyczno-wspomagającym:

- a) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- b) opracowanie indywidualnego planu pomocy ofierze przemocy w rodzinie uwzględniającego: potrzeby, cele, metody i czas pomocy;

⁷ Standard określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. Nr 50, poz. 259).

- c) udzielanie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego;
- d) prowadzenie grup wsparcia lub grup terapeutycznych dla ofiar przemocy w rodzinie;
- e) prowadzenie terapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie;
- f) zapewnienie dostępu do pomocy medycznej;
- g) ocenę sytuacji dzieci na podstawie przeprowadzonego w tej rodzinie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w art. 107 ustawy o *pomocy społecznej* i udzielanie im wsparcia lub pomocy psychologicznej oraz specjalistycznej pomocy socjoterapeutycznej i terapeutycznej;
- h) udzielanie konsultacji wychowawczych;

w zakresie potrzeb bytowych zapewnienie:

- a) całodobowego okresowego pobytu dla nie więcej niż trzydziestu osób, z zastrzeżeniem, że liczba ta może ulec zwiększeniu, zależnie od możliwości lokalowych specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz po uzyskaniu zgody organu prowadzącego;
- b) pomieszczeń do spania przeznaczonych maksymalnie dla pięciu osób, z uwzględnieniem sytuacji rodzinnej ofiary przemocy w rodzinie;
- c) wspólnego pomieszczenia do pobytu dziennego z miejscem zabaw dla dzieci i miejsca do nauki;
- d) ogólnodostępnych łazienek, wyposażonych w sposób umożliwiający korzystanie zarówno przez osoby dorosłe, jak i dzieci, odpowiednio jedna łazienka na pięć osób;
- e) miejsca do prania i suszenia;
- f) ogólnodostępnej kuchni;
- g) wyżywienia, odzieży i obuwia (dostępność uzależniona jest od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej określonego w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy o *pomocy społecznej*, aktualnie – 634,00 zł);
- h) środków higieny osobistej i środków czystości (dostępność uzależniona jest od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej określonego w art. 8 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy, aktualnie – 634,00 zł).

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy w rodzinie. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy.

4. Uprawnienia osoby doznającej przemocy w rodzinie, wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.) nakłada na wszystkie szczeble samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa, wojewodę) ale również na administrację rządową bardzo ważne zadania mające na celu zbudowanie spójnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie kraju.

Realizacja poszczególnych zadań ma na celu między innymi uruchamianie w środowisku lokalnym działań profilaktycznych zapobiegających zjawisku przemocy w rodzinie ale przede wszystkim udzielanie wyspecjalizowanej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań zmierzających do zmiany postaw i zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie.

Pamiętaj!

Prawo jest Twoim sprzymierzeńcem.
Daje Ci możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- interwencji kryzysowej i wsparcia;
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc w rodzinie korzystania ze wspólnie

zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;

- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

II. Procedura „Niebieskie Karty”

W dniu 18 października 2011 roku weszła w życie unowocześniona procedura pod nazwą „Niebieskie Karty”. Procedura przewiduje ścisłą współpracę służb realizujących zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jej celem jest zapobiegnięcie dalszemu stosowaniu przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy.

1. Wstęp

Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A”⁸. Kartę wypełnia przedstawiciel właściwej służby, gdy w toku prowadzonych czynności służbowych poweźmie podejrzenie o stosowaniu przemocy w rodzinie. Do wypełniania formularza „Niebieska Karta – A” są zobowiązani: Policjant, przedstawiciel jednostki organizacyjnej pomocy społecznej – pracownik socjalny, przedstawiciel ochrony zdrowia – lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny, przedstawiciel oświaty – nauczyciel, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Wszczęcie procedury nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

Procedura przewiduje dwuetapowy udział osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, gdzie pierwszy etap, to zetknięcie z przedstawicielami w/w służb, którzy będą zobowiązani wypełnić formularz „Niebieska Karta – A” (zob. niżej), a drugi etap to zaproszenie przez zespół interdyscyplinarny bądź grupę roboczą na spotkanie i wspólne omówienie dalszych, zintegrowanych działań pomocowych.

⁸ Wzory wszystkich formularzy z procedury „Niebieskie Karty” są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzynie/ogolne/akty-prawne-i-inne-dokumenty/>, a także zamieszczone na płycie CD, dołączonej do Informatora – zob. załącznik nr 1 – Niebieska Karta – A.

2. Etap I Procedury

Zetknięcie się z przedstawicielem służb może nastąpić w różny sposób. Najczęściej będą to interwencje Policji (np. z uwagi na zgłoszenie telefoniczne), wizyta u lekarza z obrażeniami ciała, poinformowanie pracownika socjalnego o doznawaniu przemocy w rodzinie podczas przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego, spotkanie dziecka z pedagogiem w szkole, poinformowanie nauczyciela, zgłoszenie się o pomoc do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

Każda z tych służb ma kilka podstawowych obowiązków, w zależności od specyfiki jej zadań. Generalnie, przy pierwszym spotkaniu, oprócz działań interwencyjnych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, przedstawiciele służb wszczynają procedurę poprzez wypełnienie, zazwyczaj w obecności takiej osoby formularza „Niebieska Karta – A”, służącego zebraniu niezbędnych informacji o okolicznościach zdarzenia. Formularz gromadzi m.in. dane osobowe osoby doznającej przemocy w rodzinie oraz osoby stosującej przemoc w rodzinie, formy stosowanej przemocy, opisu miejsca zdarzenia, okresu trwania sytuacji przemocowych, świadków przemocy w rodzinie, podejmowanych wcześniej działań mających na celu zgłoszenie przemocy w rodzinie etc.

Rozmowę z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, przeprowadza się w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności tej osoby oraz zapewniających jej bezpieczeństwo.

Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, przekazuje się pouczenie, stanowiące formularz „Niebieska Karta – B”⁹.

Jeżeli osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, jest dziecko, pouczenie przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Pouczenia nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

⁹ Zob. załącznik nr 2 na płycie CD – Niebieska Karta – B.

3. Obowiązki przedstawicieli poszczególnych służb

a. Obowiązki funkcjonariusza Policji

W ramach procedury funkcjonariusz Policji:

- 1) udziela osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do sprawcy przemocy w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, ze sprawcą przemocy w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, albo nad dzieckiem lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa tego sprawcę do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- 5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą (te zadania będzie realizował zwykle dzielnicowy).

Dodatkowo, funkcjonariusz Policji ma obowiązek:

- przekazania w trakcie interwencji informacji o interweniujących policjantach (stopień, imię i nazwisko oraz numer identyfikacyjny policjantów, nazwa i siedziba jednostki, w której pełnią służbę);
- późniejszego przekazania, na wniosek sądu lub prokuratury, dokumentacji policyjnej jako dowodów w postępowaniu;
- uczestniczenia, na wezwanie sądu, jako świadek w sprawie karnej.

Jeżeli podczas interwencji nie ma możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A” w całości, niektóre części mogą zostać uzupełnione później przez dzielnicowego, np. podczas kolejnej wizyty, przy czym wówczas również w obecności osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

b. Obowiązki pracownika socjalnego

W ramach procedury pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej:

- 1) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
 - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 4) zapewnia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) może prowadzić rozmowy ze sprawcą przemocy w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

c. Obowiązki przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych

W ramach procedury przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych ma podobne obowiązki jak pracownik socjalny, za wyjątkiem zapewnienia schronienia w całodobowej placówce świadczącej pomoc.

d. Obowiązki przedstawiciela ochrony zdrowia

W ramach procedury przedstawiciel ochrony zdrowia (lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny) każdorazowo udziela osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

e. Obowiązki przedstawiciela oświaty

W ramach procedury przedstawiciel oświaty (nauczyciel, pedagog szkolny):

- 1) udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
 - b) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 3) może prowadzić rozmowy ze sprawcą przemocy w rodzinie na temat konsekwencji stosowania przemocy oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w tym w szczególności dzieci;
- 5) udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Przedstawiciele tych podmiotów realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego jest zobowiązany niezwłocznie po otrzymaniu formularza „Niebieska Karta – A” do zwołania posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej celem jak najszybszego udzielenia pomocy osobie doznającej przemocy w rodzinie oraz do podjęcia stosownych działań w stosunku do osoby stosującej przemoc w rodzinie.

4. Etap II Procedury

Osobę dotkniętą przemocą w rodzinie zaprasza się następnie na posiedzenie zespołu interdyscyplinarnego bądź grupy roboczej, z siedzibą znajdującą się zazwyczaj przy Ośrodku Pomocy Społecznej.

a. Zespół interdyscyplinarny

Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie podejmuje gmina, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.

Zespół interdyscyplinarny, składa się z przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych, a czasami prokuratorów oraz przedstawicieli podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań w/w podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

b. Grupa robocza

Zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia. W skład grup roboczych mogą wchodzić także kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Do zadań grup roboczych należy, w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

c. Spotkanie z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie i opracowanie indywidualnego planu pomocy

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej zapraszają na swoje posiedzenie osobę dotkniętą przemocą w rodzinie, jednakże jej niestawiennictwo nie wstrzymuje dalszych prac zespołu lub grupy. Należy stawić się na zaproszenie, aby umożliwić i ułatwić udzielenie sobie pomocy.

Na posiedzeniu tym członkowie zespołu lub grupy w obecności zaproszonej osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, dokonują analizy sytuacji rodziny i wypełniają stosowny formularz „Niebieska Karta – C”¹⁰.

Podstawowym zadaniem zespołu lub grupy jest opracowanie indywidualnego planu pomocy dla osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, i jej rodziny, zawierającego propozycje działań pomocowych.

Indywidualny plan pomocy obejmuje ogół działań podejmowanych przez osobę dotkniętą przemocą w rodzinie w celu poprawy sytuacji życiowej tej osoby oraz jej rodziny i realizowany jest we współpracy z przedstawicielami: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz kuratorów sądowych lub prokuratora.

¹⁰ Zob. załącznik nr 3 na płycie CD – Niebieska Karta – C.

Indywidualny plan pomocy może ulegać zmianie w zależności od potrzeb i sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w szczególności w sytuacjach, gdy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, dopuściła się po raz kolejny stosowania przemocy w rodzinie w trakcie działań dokonywanych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

d. Działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie

Przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej.

Spotkania z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, oraz osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, nie mogą być organizowane w tym samym miejscu i czasie. Oznacza to, że osoba doznająca przemocy w rodzinie na pewno podczas swojej wizyty z przedstawicielami zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej nie spotka tam osoby, od której doznawała przemocy.

Członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w szczególności:

- 1) diagnozują sytuację rodziny, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą;
- 2) przekazują informacje o konsekwencjach popełnianych czynów;
- 3) motywują do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-educacyjnych;
- 4) przeprowadzają rozmowę pod kątem nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków;
- 5) przekazują informacje o koniecznych do zrealizowania działaniach w celu zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie.

Jeżeli osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, nadużywa alkoholu, członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej kierują tę osobę do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

5. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty”

Zakończenie procedury następuje w przypadku:

- 1) ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy;
- 2) rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

O zakończeniu procedury powiadamia się podmioty, które w niej uczestniczyły tj. komisariat Policji, jednostkę organizacyjną pomocy społecznej, gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych, szkołę, placówkę ochrony zdrowia.

Procedura „Niebieskie Karty” przeprowadzana jest niezależnie od innych rodzajów postępowań, w szczególności postępowania karnego, rodzinnego lub cywilnego.

W razie stwierdzenia popełnienia przestępstwa, przedstawiciele realizujący procedurę „Niebieskie Karty” są zobowiązani do poinformowania o tym fakcie organy ścigania (Policję, prokuraturę).

Ponadto, w sytuacji stwierdzenia popełnienia przestępstwa Policja, w ramach swoich obowiązków służbowych, będzie wykonywała czynności związane zarówno z realizacją w/w procedury, jak i postępowania karnego.

III. Postępowanie karne

Przemoc w rodzinie ścigana jest przez prawo karne

Polskie prawo (*Kodeks karny*) ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim, m.in. za:

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 207 k.k.;
- uderzenie człowieka lub naruszenie jego nietykalności cielesnej w inny sposób – art. 217 k.k. (ściganie przestępstwa odbywa się z oskarżenia prywatnego);
- pozbawienie człowieka wolności – art. 189 k.k.;
- zagrożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona – art. 190 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- wzbudzanie u innej osoby uzasadnionego okolicznościami poczucia zagrożenia lub naruszenie jej prywatności poprzez uporczywe nękanie – art. 190a § 1 k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej, w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia określonego stanu – art. 191 k.k.;
- utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, przez użycie wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępem, albo rozpowszechnienie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody – art. 191a k.k. (ściganie na wniosek pokrzywdzonego);
- zakłócenie miru domowego, tj. wdarcie się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo nie opuszczenie takiego miejsca, wbrew żądaniu osoby uprawnionej - art. 193 k.k.;
- doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten

sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności – art. 197 k.k. Przepięstwo to popełnia również małżonek, który dopuszcza się zgwałcenia współmałżonka;

- spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci: pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia bądź innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała – art. 156 k.k.;
- spowodowanie naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, w wyniku którego pokrzywdzonym jest osoba najbliższa – art. 157 § 1 i 2 k.k.;
- uporczywe uchylanie się od wykonania ciężącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego) – art. 209 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego, organu opieki społecznej lub innego właściwego organu);
- kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej – art. 278 k.k. i art. 279 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);
- niszczenie, uszkodzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku – art. 288 k.k. (ścigane na wniosek pokrzywdzonego);
- porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – art. 210 k.k.;
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru – art. 211 k.k.;
- obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania – art. 200 k.k.;
- rozpijanie małoletniego, przez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia, lub nakłanianie go do spożycia takiego napoju – art. 208 k.k.

Podstawowym celem postępowania karnego jest, aby w razie stwierdzenia popełnienia przestępstwa jego sprawca został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej oraz uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego, przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności.

Postępowanie karne uregulowane ustawą *Kodeks postępowania karnego*, jest prowadzone przez Policję lub prokuratora (postępowanie przygotowawcze), w razie wniesienia do sądu aktu oskarżenia – przez sąd (postępowanie rozpoznawcze), a następnie, już po wydaniu wyroku, toczy się także przed sądem (postępowanie wykonawcze) – w ramach *Kodeksu karnego wykonawczego*.

Postępowanie przygotowawcze

Celem postępowania przygotowawczego jest m.in. ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony, np. naruszenie nietykalności osoby najbliższej i czy stanowi on przestępstwo, wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy, wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu.

Postępowanie przygotowawcze prowadzi lub nadzoruje prokurator, a w zakresie przewidzianym w ustawie prowadzi je Policja.

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego, w tym także w postępowaniu przygotowawczym, nazywana jest pokrzywdzonym.

1. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie

Generalnie, zaistnienie większości przestępstw będących przejawami przemocy w rodzinie, np. znęcania się nad osobami najbliższymi, spowoduje wszczynanie postępowań z urzędu, co oznacza, że np. interweniujący w mieszkaniu funkcjonariusze Policji sami podejmą dalsze działania, aby sprawie nadać bieg, bez konieczności składania jakichkolwiek pism lub uzyskania stanowiska od osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

W celu upewnienia się, że sprawa będzie dalej prowadzona, warto jest jednak złożyć oficjalne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na najbliższym komisariacie Policji lub w prokuraturze, najlepiej od razu wraz z wnioskiem o ściganie sprawcy tego przestępstwa¹¹.

Zawiadomienie polega na poinformowaniu funkcjonariusza Policji lub prokuratora o tym, że osoba najbliższa stosuje przemoc i że oczekuje się wszczęcia postępowania. Reszta, tj. sporządzenie protokołu, odebranie właściwego oświadczenia, ewentualnie przesłuchanie wstępne lub w charakterze świadka, wstępna ocena jakie to może być przestępstwo (ustalenie kwalifikacji prawnej czynu) należeć będzie do osoby przyjmującej to oświadczenie.

Do wszczęcia postępowania dotyczącego niektórych przestępstw (np. groźba karalna, stalking), samo zawiadomienie nie wystarczy, a konieczne będzie złożenie przez pokrzywdzonego wniosku o ściganie, który można także złożyć wraz z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa (zob. wyżej). Wniosek w praktyce najczęściej jest składany podczas składania zeznań na Policji i wpisywany do protokołu.

W razie złożenia zawiadomienia o przestępstwie (ewentualnie w razie podjęcia czynności z urzędu) Policja bądź prokurator wydaje postanowienie o wszczęciu postępowania (w formie dochodzenia bądź śledztwa) albo odmawia jego wszczęcia, po przeprowadzeniu podstawowych czynności sprawdzających, czy nie doszło do popełnienia przestępstwa.

Postanowienie zostaje doręczone pokrzywdzonemu, który w razie podjęcia decyzji o odmowie wszczęcia postępowania, ma prawo złożyć na nie zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy – zwykle będzie to sąd rejonowy, czasami sąd okręgowy (np. w sprawach o usiłowanie zabójstwa lub zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem), w terminie 7 dni od daty doręczenia¹².

W razie braku poinformowania osoby dotkniętej przemocą w rodzinie w terminie 6 tygodni od zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania, osobie tej służy

¹¹ Wzory podstawowych pism i wniosków osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, omawianych w Informatorze, znajdują się w części VI, zaś wzory do samodzielnego wypełnienia na komputerze, są dostępne na płycie CD oraz do pobrania – na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/5wzory-pism/> – zob. załącznik nr 6 – Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa wraz z wnioskiem o ściganie sprawcy.

¹² Zob. załącznik nr 8 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego.

zażalenie do prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem do którego złożono zawiadomienie albo powołanego do nadzoru nad Policją, którą zawiadomiono o popełnieniu przestępstwa¹³.

2. Izolacja sprawcy od osób dotkniętych przemocą w rodzinie

a. Zatrzymanie

Funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymania sprawcy przemocy w rodzinie stwarzającego bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego.

W razie podjętej interwencji domowej, np. na skutek zawiadomienia telefonicznego, **Policja ma prawo zatrzymać sprawcę**, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełnił on przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

Policja ma obowiązek zatrzymać sprawcę, jeśli przestępstwo, o którym mowa powyżej, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.

Sprawca zostaje wówczas przewieziony na czas zatrzymania do Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych (PDOZ), gdzie oczekiwać będzie (do 48 godzin) na podjęcie dalszych czynności, w postaci np. wszczęcia postępowania (jeżeli wcześniej go nie wszczęto), zebrania dowodów (przesłuchanie świadków, w tym pokrzywdzonych) i przedstawienia zarzutów popełnienia przestępstwa oraz przesłuchania podejrzanego.

Po wszczęciu postępowania przygotowawczego, o czym pokrzywdzony zostanie poinformowany, poprzez doręczenie odpisu postanowienia, osobie podejrzaney można postawić zarzuty popełnienia przestępstwa, a następnie zastosować odpowiednie środki zapobiegawcze.

b. Środki zapobiegawcze

Środki zapobiegawcze mają na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także zapobiegnięcie popełnieniu przez sprawcę nowego, ciężkiego przestępstwa.

¹³ Zob. załącznik nr 9 na płycie CD – Zażalenie na beczynność w postępowaniu przygotowawczym.

Niektóre środki zapobiegawcze mają zastosowanie, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że sprawca ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Prokurator w toku postępowania przygotowawczego, a sąd aż do chwili rozpoczęcia wykonania kary, mają prawo do zastosowania środków zapobiegawczych wobec sprawcy przemocy w rodzinie, m.in. w postaci:

- tymczasowego aresztowania (stosuje wyłącznie sąd, na wniosek prokuratora);
- oddania pod dozór Policji z obowiązkiem stosowania się do wymagań w postaci:
 - zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu,
 - zgłaszania się do organu dozoru w określonych odstępach czasu,
 - zawiadamiania organu dozoru o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu,
 - zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami,
 - zakazu zbliżania się na wskazaną odległość,
 - zakazu przebywania w określonych miejscach,
 - innych ograniczeń swobody oskarżonego, niezbędnych do wykonywania dozoru,(oddany pod dozór Policji ma obowiązek stawiania się we wskazanej jednostce organizacyjnej Policji z dokumentem stwierdzającym tożsamość, wykonywania poleceń mających na celu dokumentowanie przebiegu dozoru oraz udzielania informacji koniecznych dla ustalenia, czy stosuje się on do wymagań nałożonych w postanowieniu sądu lub prokuratora; w celu uzyskania takich informacji można wzywać sprawcę do stawienia się w wyznaczonym terminie);
- oddania sprawcy pod dozór Policji zamiast zastosowania tymczasowego aresztowania, pod warunkiem że sprawca w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu;
- nakazania sprawcy okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym – jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że sprawca ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził;

- zakazu opuszczania przez sprawcę kraju, który może być połączony z zatrzymaniem mu paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy albo zakaz wydania takiego dokumentu – w razie uzasadnionej obawy ucieczki sprawcy.

3. Podstawowe uprawnienia pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym

W razie wszczęcia postępowania przez Policję lub prokuratora, pokrzywdzony staje się pełnoprawnym uczestnikiem tego postępowania, tj. jego stroną. Z tego tytułu przysługują mu uprawnienia, z których warto jest korzystać, aby w pełni zabezpieczyć interesy swoje lub najbliższych. Poniżej przedstawiono w skrócie podstawowe uprawnienia pokrzywdzonego w toku postępowania przygotowawczego.

a. Prawo do informacji udzielonej w zrozumiałej formie

Organ prowadzący postępowanie (Policja lub prokurator) ma obowiązek informowania pokrzywdzonego o przysługujących im prawach i ciężących na nich obowiązkach.

Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi Prokuratora Generalnego¹⁴ już na etapie przyjęcia zawiadomienia o przestępstwie oraz przy pierwszym przesłuchaniu, niezależnie od pisemnego pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym¹⁵ pokrzywdzonemu należy udzielić dodatkowych, szczegółowych informacji i pouczeń dotyczących jego uprawnień, wynikających z ustawy o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, w tym w szczególności dotyczących form pomocy wskazanych w tej ustawie.

Nadto, organ prowadzący postępowanie informuje pokrzywdzonego m.in. o:

- wszelkich formach pomocy udzielanej osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, realizowanych w ramach gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie;

¹⁴ Zob. załącznik nr 27 na płycie CD – Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 1 kwietnia 2014 roku dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzine/ogolne/akty-prawne-i-inne-dokumenty/>.

¹⁵ Zob. załącznik nr 7 na płycie CD – Procesowe pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.

- działalności najbliższego, ze względu na miejsce zamieszkania pokrzywdzonego, ośrodka pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz o zakresie działania ośrodka i świadczonych przez niego bezpłatnych formach pomocy;
- działalności organizacji pozarządowych na danym terenie, świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie; wykazy odpowiednich placówek winny być dostępne we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury;
- uprawnieniach pokrzywdzonego jako strony postępowania przygotowawczego, w szczególności o możliwości składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia (inicjatywie dowodowej), możliwości ustanowienia pełnomocnika, zasadach regulujących wykonywanie praw pokrzywdzonego małoletniego lub ubezwłasnowolnionego, o zasadach ustanowienia pełnomocnika z urzędu, o dostępnych środkach ochrony i pomocy w postaci m.in. ochrony na czas czynności procesowej, ochrony osobistej, pomocy w zakresie zmiany miejsca pobytu, pomocy psychologicznej oraz o warunkach ich uzyskania;
- prawie do odmowy składania zeznań, gdy pokrzywdzony będący świadkiem jest osobą najbliższą dla podejrzanego oraz o konsekwencjach odmowy składania zeznań na późniejszym etapie postępowania karnego.

Pamiętaj!

Organ postępowania musi Cię zawsze pouczyć o przysługujących środkach zaskarżenia, w szczególności na decyzje podejmowane w toku postępowania np. postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania, czy też o umorzeniu postępowania.

W przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie będący zobowiązanym do pouczenia, nie pouczy pokrzywdzonego albo mylnie pouczy – pokrzywdzony nie poniesie z tego powodu żadnych negatywnych konsekwencji.

Pamiętaj!

Zawsze masz prawo do uzyskania pouczenia w zrozumiałej dla ciebie formie. Najczęściej otrzymasz ww. pouczenie na piśmie. Jeśli coś jest w nim dla ciebie niezrozumiałe poproś o dodatkowe wytłumaczenie.

b. Prawo odmowy składania zeznań oraz prawo uchylenia się od odpowiedzi na pytanie

Prawo odmowy zeznań przysługuje w przypadku, gdy oskarżonym jest osoba najbliższa, a więc: małżonek, wstępny (rodzic, babcia, dziadek) zstępny (dziecko, wnuk), rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu. Policjant lub prokurator przed przystąpieniem do przesłuchania zapyta o stopień pokrewieństwa, powinowactwa, bliskości ze sprawcą i jeśli stwierdzi, że jest to stopień uzasadniający odmowę składania zeznań pouczy o takiej możliwości.

W niektórych sytuacjach mimo obowiązku składania zeznań można uchylić się od odpowiedzi na zadane pytanie. Dotyczy to przypadków, w których udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo.

c. Prawo do przesłuchania w odpowiednich warunkach

Dzieciom do 18 roku życia występującym jako pokrzywdzeni w sprawach o przestępstwa przemocy w rodzinie i opiece (m.in. znęcanie się) oraz o tzw. przestępstwa seksualne (m.in. zgwałcenie, obcowanie płciowe z małoletnim poniżej 15 roku życia) przysługuje prawo do jednorazowego przesłuchania przez sędziego, z udziałem biegłego psychologa, w warunkach zapewniających komfort wypowiedzi, w przyjaznych pokojach przesłuchań. Dorosłym pokrzywdzonym przestępstwem seksualnym także służy prawo do przyjaznego przesłuchania, przez sędziego, często w obecności biegłego psychologa, bez udziału oskarżonego. W razie potrzeby, można także wnioskować o przesłuchanie przez osobę tej samej płci, a także o przesłuchanie przez funkcjonariusza w przyjaznym pokoju przesłuchań, bez obecności innych osób. W przesłuchaniu może być także obecna inna, skazana przez pokrzywdzonego osoba (koleżanka, ktoś z rodziny, etc.), jeżeli nie uniemożliwia to lub nie utrudnia przesłuchania.

d. Prawo do domagania się ochrony na czas czynności procesowej bądź ochrony osobistej

Pokrzywdzonemu, w przypadku zagrożenia dla życia lub zdrowia może zostać udzielona ochrona na czas czynności procesowej (np. przesłuchania). Ochrona taka może polegać na obecności funkcjonariuszy

Policji w pobliżu osoby chronionej w trakcie czynności procesowej z jej udziałem, w drodze do miejsca przeprowadzenia tej czynności lub w drodze powrotnej. W wyjątkowych przypadkach, w sprawach dotyczących zbrodni, a także przestępstwa zgwałcenia bądź znęcania się można także udzielić pokrzywdzonemu ochrony osobistej. Ochrona taka przysługuje jedynie w przypadku wysokiego stopnia zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej w zawiązku z postępowaniem karnym, jeżeli zachodzi konieczność długotrwałej ochrony. Wskazanych środków ochrony udziela właściwy komendant (wojewódzki/stołeczny) Policji na wniosek pokrzywdzonego, złożony za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji, prokuratury bądź sądu, prowadzącej postępowanie.

e. Prawo do otrzymania pomocy psychologicznej

Pokrzywdzony, w przypadku zagrożenia dla jego zdrowia psychicznego, ma prawo do uzyskania informacji o możliwości uzyskania pomocy psychologicznej, a na złożony przez niego wniosek, do uzyskania takiej pomocy we wskazanym podmiocie, uzyskującym dotację z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Organ postępowania powinien wezwać taki podmiot do udzielenia pomocy, zaś pokrzywdzonemu wskazać adres i sposób kontaktu z takim podmiotem.

f. Prawo składania wniosków dowodowych

Pokrzywdzonemu jako stronie postępowania przysługuje prawo składania wniosków dowodowych.

Wniosek dowodowy to oświadczenie, w którym strona żąda ustalenia przez Policję lub prokuraturę (a później sąd) istnienia bądź nieistnienia pewnych okoliczności za pomocą określonego środka dowodowego¹⁶.

Środkiem dowodowym może być np. określona osoba, która może być przesłuchana w sprawie (np. ktoś z rodziny, sąsiadów, znajomych, kto posiada informacje na temat zdarzenia, widział je lub słyszał o nim), dokument (np. zaświadczenie lekarskie) czy też rzecz (np. nóż, kij, pasek).

Wniosku dowodowego nie trzeba składać na piśmie, można go złożyć również ustnie do protokołu podczas przesłuchania.

¹⁶ Zob. załącznik nr 10 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek dowodowy.

g. Prawo przeglądu akt, sporządzania z nich odpisów i kserokopii

Pokrzywdzonemu w postępowaniu przygotowawczym udostępnia się akta, umożliwia sporządzanie odpisów i kserokopii oraz wydaje uwierzytelnione odpisy lub kserokopie **tylko za zgodą** prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Na odmowę udostępnienia akt służy zażalenie. Za wydane kserokopie czy odpisy dokumentów z akt sprawy trzeba jednak uiścić stosowną opłatę (obecnie 1 zł za stronę kserokopii).

h. Prawo do pełnomocnika

Pokrzywdzony ma prawo do ustanowienia pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być tylko adwokat lub radca prawny.

Jeśli pokrzywdzonego nie stać na pełnomocnika z wyboru, może on złożyć wniosek do prezesa sądu właściwego do rozpoznania sprawy¹⁷. Wniosek taki zostanie uwzględniony, gdy pokrzywdzony wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów pełnomocnika bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny.

i. Prawo do zaskarżania decyzji organów procesowych

Od szeregu decyzji podejmowanych przez organ prowadzący postępowanie pokrzywdzonemu służą środki odwoławcze. Policja lub prokurator podejmuje decyzje w formie postanowień albo zarządzeń.

Jeśli od danej decyzji przysługuje zażalenie, organ, który je wydał, będzie musiał doręczyć pokrzywdzonemu odpis postanowienia bądź zarządzenia wraz z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia zażalenia.

Generalnie, zażalenie od decyzji Policji należy składać w formie pisemnej do prokuratora sprawującego nadzór nad prowadzonym postępowaniem, zaś od decyzji prokuratora zażalenie składa się do sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

Pamiętaj!

Termin do wniesienia zażalenia to 7 dni od daty otrzymania odpisu postanowienia. Jeśli spóźnisz się, zażalenie nie zostanie rozpoznane. Tylko w wyjątkowych przypadkach będziesz mógł złożyć wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zażalenia¹⁸.

¹⁷ Zob. załącznik nr 11 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o przyznanie pełnomocnika z urzędu.

¹⁸ Zob. załącznik nr 12 na płycie CD – Wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia.

j. Prawo do uzyskania informacji o opuszczeniu przez sprawcę aresztu

Prawo do niezwłocznego zawiadomienia o uchyleniu, nieprzedłużeniu lub o zmianie tymczasowego aresztowania na inny środek, a także o ucieczce sprawcy z aresztu przysługuje zawsze, chyba że pokrzywdzony oświadczy, że z takiego uprawnienia rezygnuje.

4. Podstawowe obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym

Przepisy postępowania przygotowawczego nakładają na pokrzywdzonego także i obowiązki, których niedopełnienie może wywołać negatywne skutki prawne.

a. Obowiązek stawiennictwa na każde wezwanie Policji lub prokuratora

W przypadku, gdy pokrzywdzony otrzyma wezwanie na Policję lub do prokuratora musi się do niego zastosować. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania.

Pamiętaj!

W przypadku, gdy bez usprawiedliwienia nie stawisz się na wezwanie możesz ponieść negatywne konsekwencje prawne. Uchylenie się od stawiennictwa, może skutkować nałożeniem kary pieniężnej, a także przymusowym doprowadzeniem, a nawet nałożeniem kary aresztu.

b. Obowiązek poddania się oględzinom i badaniom lekarskim

Obowiązek taki występuje, gdy od stanu zdrowia zależy wymiar grożącej sprawcy kary. Obowiązek ten nie dotyczy badań połączonych z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym (na to konieczna jest zgoda pokrzywdzonego). Jeśli prokurator będzie mieć wątpliwości co do stanu psychicznego pokrzywdzonego, może zarządzić jego przesłuchanie z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa.

c. Obowiązek zawiadomienia organu procesowego o każdej zmianie zamieszkania lub przebywania pokrzywdzonego

Organ postępowania (Policja lub prokuratura) wysyła wszystkie pisma (wezwania, decyzje, etc.) na ostatni znany podany w aktach adres zamieszkania pokrzywdzonego. W razie nieodebrania pisma przez pokrzywdzonego (z uwagi np. na długi wyjazd lub przeprowadzkę) przesyłka, pomimo awizowania, zostanie uznana za doręczoną.

Pamiętaj!

Zmieniając miejsce zamieszkania koniecznie wskaż nowy adres dla doręczeń, a jeśli wyjeżdżasz za granicę – pełnomocnika dla doręczeń w kraju.

Data doręczenia ma istotne znaczenie. Od tej daty rozpoczyna bieg wiele terminów np. do wniesienia środków zaskarżenia. Ponadto brak odbioru przesyłki może wiązać się z negatywnymi konsekwencjami opisanymi powyżej (np. przy niestawiennictwie na wezwanie).

5. Zakończenie postępowania przygotowawczego

Postępowanie przygotowawcze kończy się z reguły sporządzeniem aktu oskarżenia i przesłaniem go do sądu, ewentualnie wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania.

Na postanowienie o umorzeniu postępowania służy zażalenie, które należy złożyć w terminie 7 dni od daty doręczenia odpisu postanowienia. Jeżeli postanowienie wydane zostało przez Policję, zażalenie należy złożyć do prokuratora, a jeżeli postanowienie wydał prokurator, zażalenie należy złożyć do sądu, zawsze jednak za pośrednictwem organu, który je wydał¹⁹.

Postępowanie przed sądem (rozpoznawcze)

Postępowanie rozpoznawcze to etap postępowania, w którym sprawa toczy się przed sądem. Z reguły rozpoczyna się poprzez wniesienie przez prokuratora aktu oskarżenia do sądu, który zawiera m.in. zarzuty wobec sprawcy.

O przesłaniu aktu oskarżenia do sądu prokurator zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego.

Pokrzywdzony zostanie wówczas pouczony m.in. o uprawnieniach związanych z dochodzeniem roszczeń majątkowych, możliwości zgłoszenia wniosku o naprawienie przez sprawcę przestępstwa wyrządzonej szkody, a także o prawie do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

W postępowaniu przed sądem, w przeciwieństwie do postępowania przed Policją/prokuratorem, **pokrzywdzony nie jest stroną z mocy samego prawa**. Nie oznacza to, że nie ma wtedy żadnych praw ale są one znacznie ograniczone w stosunku do uprawnień stron postępowania.

¹⁹ Zob. załącznik nr 13 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Zażalenie na umorzenie postępowania przygotowawczego.

Pamiętaj!

Jeżeli chcesz działać w sprawie aktywnie, mieć wpływ na to co dzieje się przed sądem, zgłaszać świadków, zaskarżać orzeczenia, etc. musisz **złożyć oświadczenie** (pisemnie²⁰ lub ustnie przed sądem), **że będziesz działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego**, najpóźniej do momentu odczytania aktu oskarżenia na rozprawie.

1. Podstawowe uprawnienia oskarżyciela posiłkowego (pokrzywdzonego) w postępowaniu przed sądem

a. Prawo do informacji udzielonej w zrozumiałej formie

Jeśli pokrzywdzony występuje w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego – czyli jest stroną postępowania, sąd w wielu przypadkach zobowiązany jest udzielić mu stosownych pouczeń, m.in. w zakresie możliwości składania odwołań (apelacji bądź zażaleń).

b. Prawo odmowy składania zeznań oraz prawo uchylenia się od odpowiedzi na pytanie

Pomimo tego, że pokrzywdzony może być stroną postępowania przed sądem, w postępowaniu tym może pełnić również inne role np. świadka. Przysługuje mu wówczas prawo odmowy składania zeznań oraz odpowiedzi na pytanie (zob. uwagi dotyczące postępowania przygotowawczego).

W razie odmowy składania zeznań przed sądem konsekwencje dla sprawy będą znaczne, albowiem dotychczasowe zeznania będą traktowane jako niebyłe. Nie można będzie uznawać ich za dowód w sprawie.

c. Prawo składania wniosków dowodowych

Pokrzywdzonemu jako stronie postępowania przysługuje także prawo składania wniosków dowodowych. Co to jest wniosek dowodowy i po co się go składa, zob. uwagi dotyczące postępowania przygotowawczego.

d. Prawo przeglądu akt, sporządzania z nich odpisów i kserokopii oraz uzyskiwania uwierzytelnionych kopii dokumentów

Pokrzywdzony będąc stroną postępowania ma prawo zapoznać się z aktami sprawy oraz wnieść o sporządzenie z nich odpisów i kserokopii. Za kserokopie i odpisy konieczne jest uiszczenie stosownej opłaty.

²⁰ Zob. załącznik nr 14 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Jeżeli pokrzywdzony nie decyduje się na zostanie stroną w postępowaniu przed sądem, ma utrudniony dostęp do akt, albowiem może uzyskać wgląd do nich tylko za zgodą prezesa sądu.

e. Prawo zadawania pytań biegłym, świadkom i oskarżonemu

Pokrzywdzony występując w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego ma prawo zadawania pytań osobom przesłuchiwanym. W odpowiednim czasie w toku rozprawy sąd zwróci pokrzywdzonemu uwagę na taką możliwość.

f. Prawo do pełnomocnika

Pokrzywdzony występując w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego ma prawo do pełnomocnika. Decyzja o jego ustanowieniu należy wyłącznie do pokrzywdzonego i sąd nie może odmówić dopuszczenia go do udziału w sprawie.

Pokrzywdzony może także wystąpić do sądu o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, bez względu na jego sytuację majątkową²¹. W takim przypadku prezes sądu ma obowiązek wyznaczyć takiego pełnomocnika. Należy jednak pamiętać, że w zależności od wyniku procesu pokrzywdzony może być obciążony kosztami wyznaczenia pełnomocnika z urzędu. O takiej możliwości pokrzywdzony powinien zostać pouczony.

Jeżeli pokrzywdzony nie występuje przed sądem w roli oskarżyciela posiłkowego może ustanowić pełnomocnika tylko wtedy, gdy wymagają tego jego interesy w toczącym się postępowaniu. Sama decyzja i przekonanie o konieczności ustanowienia pełnomocnika nie są jednak decydujące, a ocena w/w okoliczności należy do sądu, który może odmówić dopuszczenia pełnomocnika do udziału w postępowaniu.

Pełnomocnikiem z wyboru, jak i z urzędu, może być tylko adwokat lub radca prawny.

g. Prawo do zaskarżania decyzji organów procesowych

Pokrzywdzony występując w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego ma prawo do złożenia środków odwoławczych od orzeczenia sądu (wyroki, postanowienia).

- od wyroku – apelacja;

²¹ Zob. załącznik nr 15 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek oskarżyciela posiłkowego o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu.

- od postanowienia – zażalenie.

Pamiętaj!

Sąd zawsze powinien pouczyć pokrzywdzonego działającego w roli oskarżyciela posiłkowego o przysługujących mu środkach odwoławczych, ich rodzaju, terminie i sposobie ich wniesienia.

Nie zawsze jednak pokrzywdzony otrzyma pouczenie na piśmie. Jeśli był obecny na rozprawie, (posiedzeniu), na którym Sąd ogłosił wyrok albo postanowienie, Sąd pouczy go ustnie o sposobie i terminie zaskarżenia orzeczenia, po samym ogłoszeniu wyroku / postanowienia.

Jeśli to pouczenie z jakichkolwiek powodów okazałoby się niezrozumiałe od razu należy poprosić sąd o wytłumaczenie niejasności. Pokrzywdzony nie otrzyma też pouczenia na piśmie gdy sąd ogłosił orzeczenie na rozprawie, na którą pokrzywdzony prawidłowo zawiadomiony się nie stawiał.

W celu złożenia apelacji pokrzywdzony powinien najpierw złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku na piśmie, w terminie 7 dni od ogłoszenia wyroku²². Termin do złożenia apelacji wynosi 14 dni od daty doręczenia pokrzywdzonemu wyroku wraz z uzasadnieniem.

Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od daty ogłoszenia, a jeżeli przepis szczególny wymaga jego doręczenia stronom, termin ten liczy się od dnia doręczenia.

Wniesienie apelacji czy zażalenia nie wymaga konieczności skorzystania z pomocy adwokata czy radcy prawnego z wyjątkiem apelacji od wyroku sądu okręgowego (tu wymóg taki istnieje).

Zarówno zażalenie jak i apelację należy sporządzić na piśmie wskazując orzeczenie, które się kwestionuje (podać sygnaturę akt sprawy). Należy wskazać czego skarżący się domaga (np. zmiany albo uchylenia) i koniecznie apelację / zażalenie podpisać²³.

Apelację i zażalenie wnosi się do sądu wyższego rzędu nad tym, który orzeczenie wydał, ale za pośrednictwem tego ostatniego np. jeśli wyrok wydał sąd rejonowy apelację wnosi się do sądu okręgowego za pośrednictwem w/w sądu rejonowego.

²² Zob. załącznik nr 17 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

²³ Zob. załącznik nr 18 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Apelacja. Do złożenia zażalenia można wykorzystać formularze zażalenia w postępowaniu przygotowawczym, odpowiednio zmieniając adresata (sąd odwoławczy) i treść.

h. Prawo do otrzymania zawiadomienia o zakończeniu sprawy

Pokrzywdzony, w razie złożenia takiego wniosku w postępowaniu przygotowawczym, zostanie zawiadomiony o zakończeniu sprawy listem zwykłym wraz z odpisem prawomocnego orzeczenia kończącego sprawę.

2. Podstawowe obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniu przed sądem

a. Obowiązek stawiennictwa na każde wezwanie sądu

W postępowaniu przed sądem pokrzywdzony najczęściej jest przesłuchiwany w charakterze świadka. Wówczas sąd wzywa pokrzywdzonego, informując o terminie i celu stawiennictwa.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo może spowodować negatywne konsekwencje – nałożenie kary pieniężnej, w przypadku uporczywego uchylania się od złożenia zeznania – kary aresztu, a także spowodować przymusowe doprowadzenie na miejsce czynności.

b. Obowiązek poddania się oględzinom i badaniom lekarskim

Obowiązek ten istnieje zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, jak i sądowego. W związku z tym, że został on opisany w części poświęconej postępowaniu przygotowawczemu, wszystkie zawarte tam uwagi pozostają aktualne.

c. Obowiązek zawiadomienia sądu o każdej zmianie zamieszkania lub przebywania pokrzywdzonego

Obowiązek zawiadomienia o każdej zmianie adresu zamieszkania/pobytu dotyczy pokrzywdzonego niezależnie od tego, czy wykonuje prawa strony w postępowaniu przed sądem, czy występuje w tym postępowaniu wyłącznie w charakterze pokrzywdzonego.

Brak powiadomienia o zmianie w/w adresów wywrze skutki, o których mowa przy omawianiu analogicznego obowiązku w toku postępowania przygotowawczego.

3. Zakończenie postępowania rozpoznawczego

a. Wyrok

Postępowanie przed sądem zwykle kończy się wydaniem wyroku.

W razie uznania sprawcy przemocy w rodzinie winnym, sąd wydaje wyrok skazujący, w którym wymierza właściwą karę, a czasem i dodatkowe obowiązki, które musi realizować bądź wykonać skazany, zwane środkami karnymi lub obowiązkami probacyjnymi.

Czasami, w razie uznania sprawcy za winnego, sąd może także wydać wyrok, w którym warunkowo umorzy postępowanie, ale wyznaczy okres próby (od roku do trzech lat). Jeżeli w tym czasie sprawca ponownie naruszy porządek prawny, sąd podejmie postępowanie na nowo i po ponownym skazaniu orzeknie właściwą karę.

W razie uznania, że oskarżony nie dopuścił się popełnienia przestępstwa, wówczas sąd wydaje wyrok uniewinniający.

b. Rodzaje kar

W zależności od rodzaju przestępstwa przepisy *Kodeksu karnego* przewidują możliwość zastosowania kary grzywny, kary ograniczenia wolności (zwykle z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne bądź także innymi obowiązkami) oraz kary pozbawienia wolności. Czasami za dane przestępstwo przewidziana jest możliwość wyboru przez sąd rodzaju kary, a niekiedy sąd może zastosować tylko określony rodzaj kary.

Przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 kk zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat, z tym że w wyjątkowych przypadkach sąd może także orzec grzywny bądź karę ograniczenia wolności. Skazując sprawcę przemocy w rodzinie sąd zwykle wymierza mu karę pozbawienia wolności.

Wymierzając sprawcy przemocy w rodzinie karę pozbawienia wolności, sąd może czasami zastosować tzw. warunkowe zawieszenie jej wykonania. Oznacza to, że sprawca nie idzie do więzienia, lecz w okresie próby przebywa na wolności. W sprawach dotyczących przemocy w rodzinie sąd ma obowiązek orzec przy tym także dozór kuratora sądowego, który będzie się także kontaktował i współpracował z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie.

Jeżeli w tym czasie (sąd określi ile ma trwać okres zawieszenia – wobec sprawcy przemocy w rodzinie, od 2 do 5 lat) sprawca ponownie dopuści

się przestępstwa, zwłaszcza podobnego, to wtedy sąd może (czasami musi) zarządzić, że kara zostanie wykonana, a sprawca będzie osadzony w zakładzie karnym.

c. Rodzaje środków karnych oraz obowiązków probacyjnych

Sąd, skazując sprawcę przemocy w rodzinie, może orzec wobec niego w ramach środków karnych, obowiązki polegające m.in. na:

- zakazie przebywania w określonych środowiskach lub miejscach;
- zakazie kontaktowania się z określonymi osobami;
- zakazie zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
- nakazie okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
- naprawieniu szkody lub zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę.

Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować. Zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego może być również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego.

Orzekając nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, sąd określa termin jego wykonania.

W razie orzeczenia nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym m.in. za przestępstwa przeciwko rodzinie, sąd orzeka na ten sam okres zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego, a także powinien określić termin jego wykonania.

W ramach obowiązków, które sprawca przemocy w rodzinie musi wykonać w okresie próby (np. przy warunkowym umorzeniu postępowania bądź warunkowym zawieszeniu wykonania kary) sąd może zobowiązać skazanego do:

- informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby;
- przeproszenia pokrzywdzonego;
- wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby;
- powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających;

- poddania się terapii uzależnień, terapii, w szczególności psycho-terapii lub psychoedukacji;
- uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
- powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach;
- powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób na wskazaną odległość;
- opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, ze wskazaniem sposobu kontaktu;
- innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

Sąd ma przy tym obowiązek orzec przynajmniej jeden z powyższych obowiązków probacyjnych.

Kontrolą wykonania w/w obowiązków zajmuje się kurator sądowy, którego osoba dotknięta przemocą w rodzinie powinna niezwłocznie poinformować, w razie naruszenia przez sprawcę któregokolwiek z zakazów lub nakazów, o czym niżej.

Postępowanie przed sądem (wykonawcze)

Postępowanie wykonawcze to etap postępowania zmierzający do wykonania wydanego w stosunku do skazanego orzeczenia. Na tym etapie postępowania główną rolę odgrywa skazany, a przepisy dotyczące tego postępowania uregulowane ustawą *Kodeks karny wykonawczy* w prze-ważającej części normują prawa i obowiązki wyłącznie skazanego.

1. Podstawowe uprawnienia pokrzywdzonego w postępowaniu wykonawczym

a. Prawo do informacji o opuszczeniu przez skazanego więzienia

Pokrzywdzony ma prawo do uzyskania informacji o zwolnieniu, ucieczce, udzielonej skazanemu przepustce, przerwie, czasowym bądź warunkowym zwolnieniu skazanego z więzienia. Prawo to przysługuje wówczas,

gdy pokrzywdzony złoży stosowny wniosek²⁴. W innym przypadku organy nie będą zobligowane do uprzedzenia go o tym fakcie. O możliwości złożenia takiego wniosku poucza sąd, kierując wyrok do wykonania do zakładu karnego.

b. Prawo do wystąpienia do sądu z wnioskiem o rejestrator monitorujący orzeczony zakaz zbliżania w systemie dozoru elektronicznego

Jak już wskazano powyżej, zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego może być również kontrolowany w systemie dozoru elektronicznego. W takim przypadku sąd poucza osobę pokrzywdzoną o prawie do wystąpienia z wnioskiem o wyposażenie jej w rejestrator przenośny albo stacjonarny²⁵. Rejestrator ten sygnalizuje fakt zbliżenia się sprawcy poniżej wskazanej w wyroku minimalnej odległości. W razie wystąpienia przez osobę pokrzywdzoną z wnioskiem o rejestrator, kurator sądowy ma obowiązek nawiązać z nią kontakt ustalić sposób informowania o naruszeniu przez skazanego zakazu zbliżania się.

c. Prawo do zawiadamiania odpowiednich organów o naruszeniu przez sprawcę pozostającego na wolności porządku prawnego

Jeśli sprawca został skazany na karę pozbawienia wolności, ale nie przebywa w zakładzie karnym (np. sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności albo zastosował warunkowe przedterminowe zwolnienie z jednoczesnym oddaniem skazanego pod dozór kuratora sądowego) i w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności ponownie dopuścił się aktu przemocy wobec pokrzywdzonego lub innej osoby najbliższej,

- naruszył obowiązki nałożone na niego przez sąd,
- popełnił inne przestępstwo,

pokrzywdzony może podjąć stosowne kroki mające na celu doprowadzenie do izolacji sprawcy.

²⁴ Zob. załącznik nr 19 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o informowaniu o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego.

²⁵ Zob. załącznik nr 20 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o wyposażenie w rejestrator przenośny.

Pamiętaj!

W razie ponownych zachowań przemocowych sprawcy przemocy wobec Ciebie lub Twoich najbliższych koniecznie zawiadom Policję, a jeżeli został ustanowiony kurator sądowy – także kuratora sądowego. Możesz również skorzystać z **telefonu interwencyjno-informacyjnego „Niebieska Linia”** i zadzwonić pod numer **801 12 00 02**, co uruchomi procedurę zaangażowania właściwych służb.

Kurator rozpoczynając sprawowanie dozoru nad sprawcą przemocy w rodzinie, z reguły wręcza pokrzywdzonemu *Informator dla pokrzywdzonego przemocą w rodzinie*²⁶, w którym oprócz podstawowych informacji o sposobie zachowania się w przypadku ponownych zachowań przemocowych sprawcy, znajdują się także dane teleadresowe kuratora sądowego, którego należy o powyższym zawiadomić.

Kurator sądowy powinien bezzwłocznie powiadomić sąd o popełnieniu przestępstwa lub o innym rażącym naruszeniu porządku prawnego przez skazanego i w takich sytuacjach wystąpić do sądu z wnioskiem o zarządzenie wykonania zawieszanej wobec skazanego kary.

W przypadku gdy wniosek taki dotyczy skazanego za przestępstwo dotyczące przemocy w rodzinie, który w okresie próby ponownie użył przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku.

Podobnie jest w przypadku skazanego wobec którego zastosowano warunkowe przedterminowe zwolnienie z zakładu karnego. Kurator sądowy sprawujący dozór nad skazanym, w przypadku dopuszczenia się przez niego ponownych czynów przemocowych wobec osoby najbliższej, powinien wystąpić do sądu o odwołanie skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia.

Sąd penitencjarny jest zobligowany do odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia w stosunku do zwolnionego, skazanego za przestępstwo dotyczące przemocy w rodzinie, który w okresie próby ponownie użył przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą.

²⁶ Kuratorski *Informator dla pokrzywdzonego przemocą w rodzinie* jest dostępny na płycie CD oraz na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości:
<https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/informacje-i-wzory-wnioskow-dla-kuratorow-sadowych/>

d. Prawo do uzyskania pomocy z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej

Osobie dotkniętej przemocą w rodzinie przysługuje prawo do uzyskania pomocy m.in. w formie:

- pomocy prawnej;
- psychoterapii lub pomocy psychologicznej;
- pokrywania kosztów świadczeń zdrowotnych, leków, wyrobów medycznych, w tym materiałów opatrunkowych, przedmiotów ortopedycznych oraz niektórych środków pomocy;
- pokrywania kosztów związanych z kształceniem w szkołach publicznych;
- pokrywania kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia;
- finansowania okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu;,, dostosowania lokalu mieszkalnego lub budynku mieszkalnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności nastąpiła w wyniku przestępstwa;
- finansowania przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw wymienionych powyżej;
- pokrywania kosztów żywności lub bonów żywnościowych;
- pokrywania kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej;
- finansowania kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego wraz z osobą sprawującą pieczę.

Pomocy tej udzielają jednostki pozarządowe i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje, kościoły i inne związki wyznaniowe, które uzyskały dotacje z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

W celu uzyskania pomocy osoba dotknięta przemocą w rodzinie powinna zwrócić się do takiego podmiotu z wnioskiem o jej udzielenie.

Wniosek ten wraz z odpowiednim formularzem jest wypełniany na miejscu, z pomocą osoby pierwszego kontaktu bądź osoby przyjmującej zgłoszenie.

Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi aktualny wykaz podmiotów, które uzyskały dotacje i świadczą ww. pomoc na rzecz osób pokrzywdzonych, w tym dotkniętych przemocą w rodzinie²⁷.

Pomocy z Funduszu nie przyznaje się w takim zakresie, w jakim została ona udzielona z innych źródeł.

e. Prawo do ubiegania się o kompensatę

Kompensata jest świadczeniem pieniężnym przyznawanym ofierze lub osobie jej najbliższej, w tym osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która na skutek czynu zabronionego:

- poniosła śmierć;
- doznała ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, trwających dłużej niż 7 dni.

Kompensatę przyznaje się jedynie wówczas i w takiej wysokości, w jakiej osoba uprawniona nie może uzyskać pokrycia kosztów (utraconych zarobków lub innych środków utrzymania, kosztów związanych z leczeniem i rehabilitacją oraz kosztów pogrzebu, będących skutkiem czynu zabronionego) od:

- sprawcy przemocy w rodzinie;
- z tytułu ubezpieczenia;
- ze środków pomocy społecznej;

niezależnie od tego, czy sprawca czynu został ustalony.

Kompensatę przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej lub prokuratora, który należy złożyć do sądu rejonowego miejsca zamieszkania osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, w maksymalnym terminie 2 lat od dnia popełnienia przestępstwa²⁸. Po upływie tego terminu osoba nie może żądać przyznania kompensaty.

Kompensata wypłacana jest pokrzywdzonemu przez sąd i nie może przekroczyć 12.000 zł.

²⁷ Wykaz zamieszczany jest w Biuletynie Informacji Publicznej <http://www.bip.gov.pl/>, a także na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: <http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/-przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/placowki-swiadcza-pomoc/>.

²⁸ Zob. załącznik nr 21 na płycie CD – Wniosek o przyznanie kompensaty.

2. Podstawowe obowiązki pokrzywdzonego w postępowaniu wykonawczym

Kodeks karny wykonawczy nie nakłada wprost obowiązków na pokrzywdzonego, co wiąże się z charakterem tego postępowania i m.in. faktem, że pokrzywdzony nie jest jego stroną.

Należy pamiętać jednak zawsze o powiadomieniu właściwego sądu penitencjarnego (którym jest sąd okręgowy, w okręgu którego skazany przebywa) oraz dyrektora właściwego zakładu karnego, o każdej zmianie adresu zamieszkania / pobytu. Od tego powiadomienia zależy skuteczna realizacja przysługującego pokrzywdzonemu prawa uzyskania informacji o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego.

3. Zakończenie postępowania wykonawczego

Postępowanie wykonawcze kończy się z chwilą wykonania przez sprawcę nałożonej na niego kary, środków karnych bądź obowiązków probacyjnych (np. uiszczenia grzywny, odpracowania godzin pracy społecznie użytecznej, odbycia kary więzienia, upływu okresów próby, etc.).

IV. Postępowanie rodzinne i cywilne

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie może poszukiwać sposobów ochrony oraz pomocy także w postępowaniu rodzinnym, które prowadzić będzie tzw. sąd opiekuńczy oraz w postępowaniu cywilnym – sąd cywilny.

1. Ochrona dziecka przed przemocą w rodzinie

Dla sądu opiekuńczego naczelną zasadą postępowania w przypadku, gdy w danej rodzinie są dzieci jest zasada dobra dziecka.

Każde dziecko ma prawo wychowywać się w szczęśliwej rodzinie, wolnej od przemocy!

Pamiętaj!

Jeśli Ty i Twoja rodzina doznajecie przemocy, bądź jesteś świadkiem przemocy w rodzinie w najbliższym otoczeniu, Twoim obowiązkiem jest zawiadomienie odpowiednich służb i zapewnienie bezpieczeństwa każdemu dziecku – **nie tylko swojemu.**

O niepokojących sygnałach (krzykach za ścianą, ciągłym płaczem dziecka, czy braku jego obecności przez dłuższy czas) należy zawiadomić np.:

- Policję;
- pomoc społeczną;
- kuratora rodzinnego lub
- sąd opiekuńczy (wydział rodzinny sądu rejonowego) lub
- inne instytucje działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na danym terenie.

Prawo zakazuje karania cielesnego dzieci!

W przypadku zagrożenia dobra dziecka każdy sąd opiekuńczy może podejmować decyzje, co do dziecka z urzędu, co oznacza, że nie trzeba składać żadnych pozwów ani wniosków, wystarczy tylko krótka pisemna informacja, że w konkretnej rodzinie źle się dzieje, tj. zagrożone może być życie i zdrowie dzieci.

Sąd można zawiadomić w każdym czasie w pierwszej kolejności, ewentualnie także po zawiadomieniu innych służb (pracowników socjalnych, czy Policji) – gdy ich reakcja nie była zgodna z oczekiwaniem.

a. Decyzje sądu opiekuńczego w sytuacji zagrożenia dobra dziecka

Sąd opiekuńczy może w szczególności :

- 1) zobowiązać rodziców oraz dziecko do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, skierować dziecko do placówki wsparcia dziennego, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub skierować rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń;
- 2) określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun;
- 3) poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego;
- 4) skierować dziecko do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi;
- 5) zarządzić umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonalnej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych, w zakresie niezbędnych szkoleń, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W przypadkach, gdy okoliczności za tym przemawiają (gdy np. gdy jeden z rodziców stosował przemoc wobec dziecka), sąd opiekuńczy może ograniczyć utrzymywanie kontaktów rodzica z dzieckiem.

Może to nastąpić w szczególności przez:

- 1) zakazanie spotykania się z dzieckiem;
- 2) zakazanie zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu;
- 3) zezwolenie na spotkanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd;
- 4) ograniczenie kontaktów do określonych sposobów porozumiewania się na odległość;
- 5) zakazanie porozumiewania się na odległość.

W skrajnych przypadkach – sąd może zawiesić wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, a nawet pozbawić praw rodzicielskich rodzica np. stosującego przemoc w rodzinie.

b. Umieszczenie dziecka poza rodziną

Jeśli nie ma możliwości zapewnienia opieki i wychowania dziecka przez rodziców, dziecko może zostać umieszczone w pieczy zastępczej. Zasadą jest, że umieszczenie to odbywa się na podstawie postanowienia sądu np. do rodziny zastępczej bądź całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej. Takie postanowienie wykonuje powiatowe centrum pomocy rodzinie, które wskazuje konkretną placówkę albo rodzinę zastępczą. Jeżeli rodzice nie będą chcieli wydać dzieci do placówki lub rodziny zastępczej, może się zdarzyć, że sądowy kurator rodzinny będzie musiał przymusowo zabrać dziecko, aby wykonać orzeczenie sądu.

Choć umieszczenie dziecka poza rodziną jest jedną z najtrudniejszych sytuacji życiowych dla dzieci, a często i dla samych rodziców, czasami stanowi jedyne wyjście dla zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i prawidłowych warunków do wzrastania.

Może ono nastąpić jedynie w sytuacjach wyjątkowych (gdy nie ma możliwości zapewnienia opieki i wychowania dziecka przez rodziców, gdy taka możliwość jest – a rodzina wymaga jedynie wsparcia i pomocy – sąd oraz inne uprawnione instytucje na pewno wykorzystają wszelkie środki, by zapewnić rodzinie pomoc i doprowadzić do jej prawidłowego funkcjonowania).

c. Szczególny tryb odebrania dziecka z rodziny

Dla zapewnienia bezpieczeństwa dziecku ustawa o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* przewiduje szczególny tryb odebrania dziecka z rodziny umieszczenia go u innej, nie mieszkającej z tą rodziną, osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Uprawnienie takie przysługuje pracownikowi socjalnemu wykonującemu obowiązki służbowe w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. Decyzję taką pracownik socjalny podejmuje z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką. O fakcie odebrania dziecka pracownik socjalny musi nie później niż w ciągu 24 godzin poinformować sąd opiekuńczy.

Na decyzję o odebraniu dziecka rodzicom służy zażalenie. Przy odebraniu dziecka pracownik socjalny lub funkcjonariusz Policji powinien

wręczyć rodzicom dziecka pouczenie, które będzie wskazywało termin do wniesienia zażalenia oraz sąd (ze wskazaniem miejscowości), do którego można wnieść zażalenie.

Zażalenie można wnieść za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza policji, którzy dokonali odebrania dziecka. Są oni zobowiązani przekazać je niezwłocznie do sądu.

Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później niż w ciągu 24 godzin. Jeśli uzna, że dziecko zostało odebrane bezzasadnie lub nielegalnie zarządza natychmiastowe przekazanie dziecka rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym, od których dziecko zostało odebrane. Dodatkowo o nielegalności, bezzasadności lub nieprawidłowości odebrania, zawiadamia przełożonego osób, które dokonały odebrania dziecka.

Wszystkie powyższe uregulowania mają na celu ochronę dziecka tam, gdzie nie może ono czuć się bezpieczne i zagrożone jest jego zdrowie lub życie. Bezpieczeństwo każdego dziecka powinno być dla każdego dorosłego najważniejsze.

2. Zobowiązanie sprawcy przemocy w rodzinie do opuszczenia mieszkania

Ustawa o *przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* wprowadziła liczne rozwiązania mające na celu izolację sprawcy przemocy od osoby pokrzywdzonej przemocą w rodzinie, przy czym założeniem ich jest, by to sprawca opuścił mieszkanie, a nie osoba pokrzywdzona.

Wybór sposobu izolacji sprawcy w toczącym się postępowaniu karnym nie zależy od pokrzywdzonego, a wynika z przepisów prawnych. Inaczej jest w postępowaniu cywilnym, gdzie to pokrzywdzony decyduje w jakim trybie chce swych praw dochodzić.

a. Eksmisja z lokalu – typ podstawowy

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie może domagać się eksmisji na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o *ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego* (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 150 ze zm.).

Uprawnienie takie przysługuje, gdy małżonek, rozwiedziony małżonek lub inny współlokator tego samego lokalu, swoim rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, np. gdy stosuje

przemoc wobec swoich najbliższych wspólnie z nim zamieszkujących ten lokal.

W tym celu należy wnieść pozew do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sprawcy, w dwóch egzemplarzach z załącznikami²⁹. Celem przyspieszenia sprawy warto od razu uiścić opłatę sądową – można to zrobić np. kupując w kasie sądu znaki opłaty sądowej w wysokości 200 zł i naklejając je na pierwszą stronę pozwu. Zawsze warto zrobić kserokopię pozwu z naklejonymi znakami opłaty dla siebie. Jeżeli pozew składany jest w sądzie osobiście warto żądać na kserokopii pozwu potwierdzenia wpływu do sądu (pracownik biura podawczego ostempluje egzemplarz dla wnioskodawcy pieczętą z datą wpływu tzw. „prezentatą”). Jeżeli strona żądająca eksmisji nie jest w stanie zapłacić tej opłaty, może wnieść o zwolnienie od kosztów sądowych (o czym mowa poniżej).

W przypadku pozwu o eksmisję na podstawie ustawy o *ochronie praw lokatorów* (...) nie można orzec eksmisji, gdy do nieruchomości wyłączne prawo przysługuje sprawcy przemocy w rodzinie, którego eksmisji powód się domaga.

W przypadku, gdy sąd nakaże opróżnienie lokalu w związku ze stosowaniem przemocy, **sprawcy przemocy nie przysługuje pomieszczenie tymczasowe, ani też lokal socjalny i nie ma do niego zastosowania tzw. okres ochronny**, w którym eksmisji nie wykonuje się.

b. Eksmisja z lokalu – przy rozwodzie bądź separacji

W sytuacji, gdy osoba dotknięta przemocą w rodzinie wystąpiła o rozwód, czy separację w pozwie może domagać się orzeczenia eksmisji w tym postępowaniu. Za żądanie eksmisji przy rozwodzie lub separacji nie ponosi się dodatkowych opłat, oprócz opłaty za pozew rozwodowy czy o separację.

Uprawnienie takie przysługuje w wypadkach wyjątkowych, gdy małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, a jeden z małżonków swym rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie.

Sąd nie orzeknie eksmisji wtedy, gdy prawo do lokalu mieszkalnego (np. własność) stanowi majątek odrębny sprawcy przemocy (np. nabył je w spadku, w drodze darowizny, przed zawarciem związku małżeńskiego).

²⁹ Zob. załącznik nr 22 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Pozew o eksmisję.

c. Zobowiązanie sprawcy przemocy do opuszczenia lokalu – tryb szczególny z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie może także wystąpić z wnioskiem do sądu rejonowego o zobowiązanie przez sąd członka rodziny stosującego przemoc (który przez to zachowanie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie) do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania (art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)³⁰.

Wniosek składa się w sądzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania uczestnika (sprawcy przemocy). Wniosek składa się w dwóch egzemplarzach (drugi dla przeciwnika) do odpisu wniosku dla przeciwnika należy załączyć odpisy (kopie) załączników. Dla przyspieszenia sprawy wniosek warto od razu opłacić – można to zrobić kupując w kasie sądu znaki opłaty sądowej w wysokości 40 zł i naklejając je na pierwszą stronę wniosku. Jeżeli wniosek jest składany osobiście w sądzie warto zrobić kopię wniosku dla siebie i żądać na niej potwierdzenia wpływu do sądu (pracownik biura podawczego ostempluje egzemplarz dla wnioskodawcy pieczętą z datą wpływu).

Postępowanie to według przepisów ma charakter przyspieszony (sąd powinien przeprowadzić rozprawę w terminie 1 miesiąca od wpłynięcia wniosku).

W postępowaniu tym możliwa jest również eksmisja sprawcy przemocy posiadającego wyłączny tytuł prawny do lokalu (właściciela lokalu), a także współwłaściciela, najemcy, etc.

d. Opłaty sądowe

Wszystkie powyższe postępowania wymagają uiszczenia na wstępie opłaty sądowej (z wyjątkiem orzeczenia eksmisji w sprawie rozwodowej/o separację), które muszą zostać opłacone przez osobę domagającą się eksmisji.

Jeśli osoba dotknięta przemocą w rodzinie nie jest w stanie ich zapłacić bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny, może domagać się zwolnienia od kosztów sądowych, poprzez złożenie wniosku do sądu³¹ wraz z oświadczeniem obejmującym szczegółowe dane o stanie rodzinnym,

³⁰ Zob. załącznik nr 23 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o zobowiązanie sprawcy przemocy do opuszczenia mieszkania.

³¹ Zob. załącznik nr 24 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym.

majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru formularza³².

e. Pomoc pełnomocnika w postępowaniu sądowym

Jeśli stan majątkowy osoby doznającej przemocy w rodzinie nie pozwala na opłacenie wynagrodzenia pełnomocnika bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego sobie i rodziny, osoba ta może również domagać się ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu.

Przepisy nie uzależniają możliwości uzyskania pełnomocnika z urzędu od wcześniejszego uzyskania zwolnienia z kosztów sądowych. Do ustanowienia pełnomocnika z urzędu konieczne jest złożenie stosownego wniosku³³ wraz z oświadczeniem obejmującym szczegółowe dane o swoim stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania³⁴.

Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego uzna za konieczny (np. kiedy sprawa jest zawiła).

Zwolnienie pokrzywdzonego z kosztów sądowych lub ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu nie zwalnia pokrzywdzonego, w przypadku przegrania sprawy, od obowiązku zwrotu kosztów fachowemu pełnomocnikowi reprezentującemu sprawcę przemocy w rodzinie.

f. Komornik – postępowanie egzekucyjne

Po wydaniu przez sąd wyroku eksmisyjnego i jego uprawomocnieniu się (jeżeli nie wniesiono odwołania bądź odwołanie nie zostało uwzględnione przez sąd wyższej instancji), osoba dotknięta przemocą w rodzinie powinna złożyć w sądzie wniosek o nadanie wyrokowi tzw. klauzuli wykonalności (pieczęci z odpowiednią adnotacją). Sąd dostarczy wnioskodawcy wyrok z klauzulą, który następnie należy złożyć do komornika wraz z wnioskiem o przeprowadzenie egzekucji.

Komornik przed wszczęciem postępowania wezwie wnioskodawcę do uiszczenia opłaty egzekucyjnej (opłata ta wynosi 40% przeciętnego miesięcznego

³² Zob. załącznik nr 25 na płycie CD – Oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Formularze można pobrać w sekretariatach wydziałów cywilnych każdego sądu bądź ze strony www.bjp.ms.gov.pl, gdzie znajdują się w zakładce „formularze”.

³³ Zob. załącznik nr 26 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu cywilnym.

³⁴ Zob. załącznik nr 25 na płycie CD – Oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

wynagrodzenia tj. w chwili obecnej wynosi 1.355,96 zł³⁵), która co do zasady podlega zwrotowi przez eksmitowanego sprawcę przemocy w rodzinie (dłużnika), po zakończeniu postępowania i wydaniu przez komornika postanowieniu o kosztach postępowania egzekucyjnego (może się jednak zdarzyć, że w przypadku niewypłacalności dłużnika zwrot jej okaże się niemożliwy).

Jeśli ze względu na stan majątkowy osoba dotknięta przemocą w rodzinie nie jest w stanie uiścić opłaty egzekucyjnej, może złożyć **wniosek do sądu o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych** (co do wymogów, zob. pkt d. Opłaty sądowe). Jeżeli jest oczywiste, że osoba dotknięta przemocą w rodzinie nie będzie w stanie uiścić tej opłaty, warto, w celu przyspieszenia postępowania, wystąpić do sądu o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych **jeszcze przed złożeniem wniosku do komornika**³⁶.

Jeśli osoba taka uzyskała już w trakcie sprawy sądowej zwolnienie od kosztów sądowych, zwolnienie to obowiązuje również w postępowaniu egzekucyjnym co oznacza, że nie trzeba występować z kolejnym wnioskiem. Wystarczy komornikowi pokazać takie postanowienie sądu o zwolnieniu od kosztów sądowych.

Komornik eksmituje dłużnika sam lub z pomocą Policji. W pierwszej kolejności komornik ustala, czy sprawca przemocy dysponuje prawem do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym mógłby po eksmisji zamieszkać. Jeżeli takim prawem dysponuje (np. umową użyczenia, najmu), eksmisja nastąpi do tego lokalu.

W przypadku, gdy w pomieszczeniu z którego sprawca przemocy ma być eksmitowany, znajdują się jego rzeczy, a sprawca dobrowolnie nie chce pomieszczenia opróżnić to konieczne jest przymusowe ich usunięcie. Rzeczy te oddane zostaną sprawcy, albo domownikowi, a przypadku braku takiej możliwości ustanowionemu przez komornika dozorcę.

W przypadku, gdy sprawca nie dysponuje tytułem do innego lokalu, komornik usunie go do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, wskazanej na wniosek komornika przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu.

Rejestry miejsc noclegowych dostępne są na stronach internetowych Urzędów Wojewódzkich.

³⁵ Wysokość ustalona na podstawie obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 17 lutego 2015 roku w sprawie przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w 2014 roku i w drugim półroczu 2014 roku (M.P. 2015, poz. 221).

³⁶ Zob. załącznik nr 27 w rozdz. VI Wzory wniosków i pism procesowych oraz na płycie CD – Wniosek o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych.

V. Formy i rodzaje pomocy

1. Formy pomocy, o które może ubiegać się osoba dotknięta przemocą w rodzinie oferowane w ramach systemu pomocy społecznej

Podstawowym aktem prawnym porządkującym zakres i sposób funkcjonowania pomocy społecznej jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o *pomocy społecznej* (t.j. Dz.U. 2015, poz. 163, z późn. zm.).

Przepisy ustawy dokonują rozeznania potrzeb osób, rodzin i grup społecznych wymagających wsparcia i inicjującą sposoby ich zaspakajania.

Najważniejszym zadaniem instytucji pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Ustawa o *pomocy społecznej* koncentruje się między innymi na:

- zapewnianiu osobom i rodzinom wsparcia w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej w tym w związanej z przemocą w rodzinie;
- zapewnianiu dochodu osób i rodzin na poziomie interwencji socjalnej;
- integrowaniu ze środowiskiem lokalnym wybranych grup osób będących w procesie wykluczenia społecznego.

Przepisy w/w ustawy określają organizację pomocy społecznej, a więc strukturę organizacyjną i kadre regulując uprawnienia do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.

Osoba dotknięta przemocą w rodzinie może liczyć na pomoc świadczoną przez właściwe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, takie jak:

Ośrodki Pomocy Społecznej

Do zadań ośrodków pomocy społecznej należy między innymi:

- zapewnienie osobom i rodzinom wsparcia w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej, w tym usług socjalnych i świadczeń rzeczowych;
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej;

- doprowadzenie do uniezależnienia się od pomocy społecznej lub częściowego aktywizacji społecznej we współpracy z pomocą społeczną;
- integrowanie osób i grup będących w procesie wykluczenia społecznego ze środowiskiem lokalnym.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Na poziomie powiatu funkcjonują powiatowe centra pomocy rodzinie realizujące zadania pomocy społecznej, które przekraczają zakres działania i możliwości gminy.

Do zadań tych należy między innymi:

- wszystkie sprawy z zakresu pieczy zastępczej, niezastrzeżone na rzecz innych podmiotów;
- udzielanie pomocy cudzoziemcom, którzy mają trudności w integracji ze środowiskiem.

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizują również zadania wynikające z przepisów innych ustaw. Do nich należy między innymi wielozakresowa pomoc osobom niepełnosprawnym.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej

Do zadań własnych realizowanych przez powiat należy prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej, które mają za zadanie między innymi:

- świadczenie pomocy osobom i rodzinom, będącym w stanie kryzysu (np. przemoc w rodzinie, zgwałcenie, konflikty rodzinne, utrata mieszkania w trakcie pożaru etc.);
- przywrócenie osobom i rodzinom znajdującym się w kryzysie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia w sytuacjach problemowych;
- zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej;
- zapewnienie specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego, prawnego;
- zapewnienia w sytuacjach uzasadnionych schronienia do 3 miesięcy.

Ośrodki Wsparcia **w tym Domy dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Ciąży**

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 8 marca 2005 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz.U. z 2005 r., Nr 43, poz. 418) reguluje standardy jakie muszą spełniać tego typu placówki.

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży zapewniają:

- całodobowy okresowy pobyt – maksymalnie do 12 miesięcy oraz:

Standard podstawowych usług w zakresie interwencyjnym:

- zapewnienie schronienia kobietom w ciąży i w okresie okołoporodowym;
- izolowanie osób ubiegających się o pomoc przed sprawcami przemocy;
- wspieranie w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej;
- zapobieganie marginalizacji społecznej;
- zapobieganie sieroctwu społecznemu przez przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego wypełniania roli rodzicielskiej;
- zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych a zwłaszcza wzorca wyuczonej bezradności.

Standard podstawowych usług w zakresie potrzeb bytowych:

- zapewnienie całodobowego okresowego pobytu dla 30 mieszkańców;
- odrębne pomieszczenia do spania oraz wspólne pomieszczenie pobytu dziennego;
- pokoje dla mieszkank w ciąży;
- ogólnodostępne łazienki oraz kuchnia;
- pomieszczenie do prania i suszenia.

Standard podstawowych usług w zakresie opiekuńczo-wspomagającym:

- podstawowa pielęgnacja mieszkańca podczas choroby oraz opieka nad dzieckiem w czasie choroby opiekuna dziecka;
- umożliwienie korzystania ze świadczeń zdrowotnych;
- pomoc w załatwianiu spraw osobistych;
- środki higieny osobistej.

Jednostki specjalistycznego poradnictwa

Szeroko rozumiana profilaktyka, w tym również specjalistyczne poradnictwo to najważniejsze ogniwo w przeciwdziałaniu kryzysom oraz ostrym konfliktom w rodzinach.

Podstawą przy realizacji zadania własnego powiatu – świadczenia usług specjalistycznego poradnictwa – powinna być duża dostępność działań pomocowych w tym zakresie oraz możliwość skorzystania z tego typu pomocy bezpłatnie i w najbliższym otoczeniu zamieszkania osoby, rodziny doznającej przemocy w rodzinie.

Szeroką ofertę specjalistycznego poradnictwa tj. poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego, bez względu na osiągnięty dochód, proponują jednostki specjalistycznego poradnictwa.

Świadczenie przez nie poradnictwa prawnego następuje poprzez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów; poradnictwa psychologicznego – poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii.

Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych, a także terapię rodzinną.

Rejestr jednostek specjalistycznego poradnictwa jest corocznie ogłaszany przez wojewodę w dzienniku urzędowym oraz publikowany na stronie Urzędu Wojewódzkiego³⁷.

Poniżej przedstawiono wykaz wydziałów Urzędów Wojewódzkich zajmujących się problematyką społeczną, w których można uzyskać informacje o ww. podmiotach działających na terenie województwa.

³⁷ Wykazy jednostek specjalistycznego poradnictwa znajdują się na stronach internetowych każdego z 16 urzędów wojewódzkich lub zebrane na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości (bezpośrednie linki do wykazów umieszczonych na stronach internetowych urzędów wojewódzkich): <https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/sluzby/rejestr-jednostek-specjalistycznego-poradnictwa/>.

Nazwa Urzędu Wojewódzkiego	Telefon	E-mail
Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu Wydział Polityki Społecznej	(71) 34-06-786	ps@duw.pl
Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Wydział Polityki Społecznej	(52) 34-97-684	wps_sekretariat@bydgoszcz. uw.gov.pl
Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie Wydział Polityki Społecznej	(81) 74-24-552 (81) 74-24-787	wps@lublin.uw.gov.pl
Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim, Wydział Polityki Społecznej	(95) 71-15-335	polityka.spoeczna@lubuskie. uw.gov.pl
Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi Wydział Polityki Społecznej	(42) 66-42-001 (42) 66-42-002	PS@lodz.uw.gov.pl
Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie Wydział Polityki Społecznej	(12) 39-21-591	wp@malopolska.uw.gov.pl
Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie Wydział Polityki Społecznej	(22) 69-57-123	wps@mazowieckie.pl
Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia	(77) 45-24-553	psiz@opole.uw.gov.pl
Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie Wydział Polityki Społecznej	(17) 86-71-320	s@rzeszow.uw.gov.pl
Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku Wydział Polityki Społecznej	(85) 74-39-475	wps@bialystok.uw.gov.pl
Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku Wydział Polityki Społecznej	(58) 30-77-287	wps@gdansk.uw.gov.pl
Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach Wydział Polityki Społecznej	(32) 20-77-824 (32) 20-77-874	ps-sekretariat@katowice. uw.gov.pl
Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach Wydział Polityki Społecznej	(41) 34-21-415	wps00@kielce.uw.gov.pl
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, Wydział Polityki Społecznej	(89) 52-32-259	sekrps@uw.olsztyn.pl
Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu Wydział Spraw Społecznych	(61)85-41-825	ps@poznan.uw.gov.pl
Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie, Wydział Spraw Społecznych	(91) 43-03-243	s@zuw.szczecin.uw.gov.pl

2. Rodzaje pomocy, o które może ubiegać się osoba dotknięta przemocą w rodzinie, oferowane w ramach systemu pomocy społecznej

Pomoc finansowa z ustawy o pomocy społecznej

Osoby doznające przemocy w rodzinie mogą występować do ośrodków pomocy społecznej w gminach właściwych ze względu na miejsce zamieszkania o przyznanie świadczeń w różnych formach finansowych i pozafinansowych. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej przyznawane są w uzależnieniu od kryterium dochodowego osób i rodzin ubiegających się o świadczenia. Obowiązujące kryterium dochodowe z ustawy *o pomocy społecznej* dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 634,00 zł, natomiast na osobę w rodzinie 514,00 zł.

Jedną z wymienionych przesłanek w ustawie *o pomocy społecznej* do udzielenia pomocy jest właśnie wskazany powód doświadczania przemocy w rodzinie.

Zasiłek stały – przysługuje osobie niezdolnej do pracy z powodu wieku (ukończone 60 lat przez kobietę i 65 lat przez mężczyznę) lub całkowicie niezdolnej do pracy (która na skutek naruszenia sprawności organizmu utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy) po spełnieniu przez nią kryterium dochodowego to znaczy w przypadku, gdy osiągnany przez nią dochód albo dochód na osobę w rodzinie (w zależności od tego czy osoba wnioskująca jest osobą samotnie gospodarującą czy pełnoletnią pozostającą w rodzinie), nie przekroczy określonej w ustawie *o pomocy społecznej* kwoty.

Zasiłek okresowy – przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej albo rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek celowy – może być przyznany w celu zaspokojenia istotnej potrzeby bytowej (na pokrycie kosztów zakupu żywności, leków, leczenia, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw).

Uzyskanie zasiłków, w tym celowego, uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego (aby dowiedzieć się o aktualnej wysokości

dochodu uprawniającego do zasiłku i sposobie jego ustalenia – należy skontaktować się z najbliższym Ośrodkiem Pomocy Społecznej).

Jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach zasiłek może być przyznany, w przypadku przekroczenia kryterium dochodowego (dotyczy to specjalnego zasiłku celowego, który nie podlega zwrotowi oraz zasiłku okresowego, celowego lub pomocy rzeczowej, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową).

W celu ekonomicznego usamodzielnienia się osoba samotna bądź rodzina może starać się o uzyskanie pomocy gminy w formie pieniężnej (jednorazowego zasiłku celowego lub nieoprocentowanej pożyczki) lub rzeczowej (udostępnienia narzędzi, maszyn na podstawie umowy użyczenia).

Uzyskanie w/w świadczeń uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego, a ponadto pomoc ta nie przysługuje, gdy wnioskujący uzyskał środki na dany cel z innego źródła.

W celu skorzystania ze świadczeń z pomocy społecznej należy złożyć odpowiedni wniosek w najbliższym Ośrodku Pomocy Społecznej.

3. Zadania realizowane przez pracownika socjalnego

Realizacja celów zawartych w ustawie o *pomocy społecznej* jest możliwa przy wsparciu pracowników socjalnych – profesjonalistów zatrudnionych we wszystkich jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

Do zadań pracownika socjalnego należy w szczególności:

- praca socjalna;
- dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń;
- udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania życiowych spraw osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej;
- pomoc w uzyskaniu dla osób w trudnej sytuacji życiowej poradnictwa dotyczącego możliwości rozwiązywania problemów i udzielania pomocy przez właściwe instytucje państwowe, samorządowe i organizacje pozarządowe oraz wspieranie w uzyskiwaniu pomocy;

- udzielanie pomocy zgodnie z zasadami etyki zawodowej;
- pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych;
- współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenie skutków ubóstwa;
- inicjowanie nowych form pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową oraz inspirowanie powołania instytucji świadczących usługi służące poprawie sytuacji takich osób i rodzin;
- współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowaniu, wdrożeniu oraz rozwijaniu regionalnych i lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia.

Przy wykonywaniu zadań pracownik socjalny jest obowiązany:

- kierować się zasadami etyki zawodowej;
- kierować się zasadą dobra osób i rodzin, którym służy, poszanowania ich godności i prawa tych osób do samostanowienia;
- przeciwdziałać praktykom niehumanitarnym i dyskryminującym osobę, rodzinę lub grupę;
- udzielać osobom zgłaszającym się pełnej informacji o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy;
- zachować w tajemnicy informacje uzyskane w toku czynności zawodowych, także po ustaniu zatrudnienia, chyba że działa to przeciwko dobru osoby lub rodziny;
- podnosić swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w szkoleniach i samokształcenie.

4. Formy i rodzaje pomocy, o które może ubiegać się osoba dotknięta przemocą w rodzinie, oferowane w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz.U. 2015, poz. 332) wymienia m.in. następujące formy wsparcia rodziny:

- objęcie dziecka opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego (np. świetlica, klub, ognisko wychowawcze – pobyt dziecka zawsze jest bezpłatny, z reguły dobrowolny za wyjątkiem, gdy do placówki kieruje sąd). Pobyt w placówce zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego;
- pomoc rodziny wspierającej (organizowana przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta), która polega głównie na pomocy w wychowywaniu i opiece nad dzieckiem, oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Zadania realizowane przez asystenta rodziny

Nowe przepisy rozszerzyły również możliwości oddziaływania na rodzinę przejawiającą trudności opiekuńczo wychowawcze.

Jeśli pracownik socjalny uzyska informację o problemach związanych z przemocą w rodzinie, po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, może wystąpić do kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny.

Asystent rodziny musi spełniać określone kryteria, w tym w zakresie wymaganego wykształcenia, co ma gwarantować odpowiedni poziom świadczonej przez niego pomocy.

Asystent rodziny realizuje również zadania związane z podejmowaniem interwencji i działań zaradczych w sytuacji zagrożenia dzieci i rodziny, a także pomocą rodzicom w rozwiązywaniu m.in. problemów wychowawczych oraz motywowaniem rodziców do udziału w zajęciach grupowych celem kształtowania prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych.

Do innych zadań asystenta należy m.in.:

- opracowanie planu pracy z rodziną w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- pomoc w rozwiązywaniu problemów psychologicznych oraz socjalnych;
- udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;

- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie tej oceny właściwemu podmiotowi;
- monitorowanie rodziny po zakończeniu planu pracy z rodziną;
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym.

Pomoc asystenta, a także i inne formy wsparcia rodziny nie są realizowane w sposób przymusowy lecz wymagają zgody rodziny i ścisłej jej współpracy.

VI. Wzory wniosków i pism procesowych

Załącznik nr 6

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa wraz z wnioskiem o ściganie sprawcy

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego), dnia roku (miejscowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	Komenda Powiatowa/Miejska* Policji w* Prokuratura Rejonowa w* ul. (kod pocztowy) (miejscowość)

ZAWIADOMIENIE
o popełnieniu przestępstwa wraz z wnioskiem o ściganie sprawcy

Na podstawie art. 304 § 1 kpk zawiadamiam o popełnieniu w dniu
..... roku*, w okresie od do roku*
w miejscowości, przy ulicy przez
.....
który/a* jest moim/moją*
(stosunek bliskości lub pokrewieństwa, np. mężem, żoną, partnerem/ką, bratem, siostrą, itp.)
przestępstwa stanowiącego przemoc w rodzinie, a polegającego na
..... skierowanego wobec mnie oraz moich dzieci*,
(groźeniu, biciu, znęcaniu się, zgwałceniu, itp.)
wnoszę o wszczęcie w tej sprawie postępowania przygotowawczego, zaś na podstawie
art. 12 § 1 kpk wnoszę o ściganie jego sprawcy.

Uzasadnienie

.....
.....
(należy tu zwięźle opisać zdarzenie (co się stało, kiedy, dlaczego, w jakich okolicznościach, na czym polegała przemoc)
i ewentualnie wskazać z imienia i nazwiska osoby, które widziały lub słyszały o zdarzeniu lub dokumenty, zaświadczenia
(np. lekarskie).

.....
(podpis pokrzywdzonego)

Załączniki:
.....
(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu)

* – niewłaściwe skreślić.

Załącznik nr 8

Zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego

....., dnia roku
(imię i nazwisko pokrzywdzonego)	(miejsowość)	(data)
.....		
(dokładny adres do korespondencji)		
Sygn. akt.	Sąd Rejonowy/Okręgowy*	
	w *	
	Wydział Karny	
	za pośrednictwem	
	Prokuratora Rejonowego/Okręgowego*	
	w *	
	(Prokurator, który wydał postanowienie lub je zatwierdził)	
	ul.	

	(kod pocztowy)	(miejsowość)
ZAŻALENIE		
pokrzywdzonego na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego (śledztwa/dochodzenia*)		
<p>Na podstawie art. 306 § 1 kpk w zw. z art. 465 § 1 i § 2 kpk zaskarżam postanowienie z dnia roku, wydane przez W (należy wskazać organ, który wydał postanowienie) (miejsowość) doręczone mi w dniu roku, o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego (śledztwa/dochodzenia*) i domagam się jego uchylecia oraz przekazania sprawy do dalszego prowadzenia.</p>		
Uzasadnienie		
<p>Postanowieniem z dnia roku odmówiono wszczęcia postępowania przygotowawczego w sprawie przestępstwa polegającego na stosowaniu przemocy w rodzinie.</p> <p>W uzasadnieniu wskazano, że (należy pokrótce podać przyczyny, na które powołuje się organ wydający postanowienie)</p> <p>Postanowienie to jest niezasadne.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(należy tu podać powody dla których postępowanie powinno trwać dalej, w szczególności można wskazać, że np. niektórzy świadkowie, wnioskowani przez pokrzywdzonego nie zostali przesłuchani, lub niezasadnie odmówiono im wiary, że nie przeprowadzono czynności zmierzających do pozyskania dowodów z urzędu, wadliwie oceniono zebrane dowody, itp.)</p> <p>Mając powyższe na uwadze, wnoszę o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, w tym polecenie organowi prowadzącemu postępowanie przeprowadzenia następujących czynności*:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(można tu wskazać jakie ewentualnie czynności (przesłuchanie lub ponowne świadków na wskazaną okoliczność, dołączenie dokumentów lub zaświadczeń, w tym lekarskich, dołączenie dokumentacji „Niebieskie Karty”) organ prowadzący postępowanie powinien przeprowadzić przy ponownym rozpoznaniu sprawy)</p>		
Załączniki: (podpis pokrzywdzonego)	
.....		
<p>(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu)</p>		
<p>* – niewłaściwe skreślić.</p>		

Załącznik nr 10 Wniosek dowodowy

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego), dnia roku (miejsowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	
Sygn. akt.	<p>Sąd Rejonowy/Okręgowy* w*</p> <p>Wydział Karny Prokurator Rejonowy/Okręgowy* w*</p> <p>Komenda Powiatowa/Miejska Policji w*</p> <p>(należy wskazać właściwy organ prowadzący postępowanie)</p> <p>ul.</p> <p>..... (kod pocztowy) (miejsowość)</p>
<p>WNIOSEK DOWODOWY pokrzywdzonego/oskarżyciela posiłkowego*</p>	
<p>Na podstawie art. 167 kpk wnoszę o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z:</p> <p>(należy podać oznaczenie dowodu oraz okoliczności, które mają być udowodnione, np. z przesłuchania świadka Jana Kowalskiego, zam. w....., przy ul..... nr..... na okoliczność konkretnego zdarzenia (np. kłótni między podejrzanym/oskarżonym* a pokrzywdzoną/ym), z dokumentu na okoliczność informacji w nich poświadczonych (np. zaświadczenia lekarskiego na okoliczność obrażeń odniesionych przez pokrzywdzoną/ego), itp.)</p>	
<p>Uzasadnienie</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(należy uzasadnić dlaczego taki dowód jest niezbędny, jakie konkretnie okoliczności miałyby potwierdzać, dlaczego wykazanie istnienia danego faktu ma znaczenie dla sprawy; można także wskazać sposób przeprowadzenia dowodu, np. przesłuchanie Jana Kowalskiego na kolejnym terminie rozprawy).</p>	
<p>..... (podpis pokrzywdzonego/oskarżyciela posiłkowego*)</p>	
<p>Załączniki:</p> <p>.....; (należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu)</p>	
<p>* – niewłaściwe skreślić.</p>	

Załącznik nr 11 Wniosek o przyznanie pełnomocnika z urzędu

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego/oskarżyciela posiłkowego*) (dokładny adres do korespondencji) Sygn. akt., dnia roku (miejscowość) (data) Prezes Sądu Rejonowego/Okręgowego* w* ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
---	---

**WNIOSEK
pokrzywdzonego o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu**

Na podstawie art. 78 § 1 kpk w zw. z art. 87 § 1 kpk i art. 88 kpk wnoszę o wyznaczenie dla mnie, jako pokrzywdzonego, pełnomocnika z urzędu w toczącej się sprawie dotyczącej przemocy w rodzinie.

Uzasadnienie

W chwili obecnej toczy się sprawa w postępowaniu przygotowawczym, w której występuję w charakterze pokrzywdzonego. Sprawa ta, o sygnaturze akt jest prowadzona przez W
 (należy wskazać organ, który prowadzi sprawę) (miejscowość)

Charakter sprawy powoduje, że chciałbym/łabym* być reprezentowany/a* przez fachowego pełnomocnika, który zabezpieczy moje interesy procesowe. Niestety, nie jestem w stanie ponieść kosztów ustanowienia takiego pełnomocnika z wyboru, bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i mojej rodziny.

.....

 (należy tu podać powody, dla których pokrzywdzonego nie stać na ustanowienie pełnomocnika z wyboru, w szczególności należy wskazać na swój stan majątkowy, dochód – wysokość i źródło, możliwość zarobkowania, wydatki i koszty miesięczne, w tym rachunki, opłaty, stan rodziny, w tym liczba dzieci, wiek, czy chodzą do szkoły, do pracy, czy są na wyłącznym utrzymaniu pokrzywdzonej/ego*, itp.)

Mając powyższe na uwadze, wnoszę o wyznaczenie dla mnie, jako pokrzywdzonego pełnomocnika z urzędu.

.....
 (podpis pokrzywdzonego)

Załączniki:
;
 (należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu, np. odcinki renty/emerytury, zaświadczenie o wysokości zarobków, wyroki alimentacyjne itp.)

* Sygnatura akt – numer podawany w pismach i postanowieniach, np. Policji, prokuratury, np. 2DS 100/15.

Załącznik nr 13

Zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego), dnia roku (miejsowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	
Sygn. akt	Sąd Rejonowy/Okręgowy* w *
	Wydział Karny za pośrednictwem Prokuratora Rejonowego/Okręgowego* w *
	(Prokurator, który wydał postanowienie lub je zatwierdził)
	ul.
 (kod pocztowy) (miejsowość)

ZAŻALENIE
pokrzywdzonego na postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego
(śledztwa/dochożenia*)

Na podstawie art. 306 § 1a kpk w zw. z art. 465 § 1 i § 2 kpk zaskarżam postanowienie z dnia roku, wydane przez W , doręczone mi
(należy wskazać organ, który wydał postanowienie) (miejsowość)
w dniu roku, o umorzeniu postępowania przygotowawczego (śledztwa/dochożenia*) i domagam się jego uchylenia oraz przekazania sprawy do dalszego prowadzenia.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia roku umorzono postępowanie przygotowawcze w sprawie przestępstwa polegającego na stosowaniu przemocy w rodzinie. W uzasadnieniu wskazano, że

.....
(należy pokrótce podać przyczyny, na które powołuje się organ wydający postanowienie)

Postanowienie to jest niezasadne.

.....

.....

(należy tu podać powody dla których postępowanie powinno trwać dalej, w szczególności można wskazać, że np. niektórzy świadkowie, wnioskowani przez pokrzywdzonego nie zostali przesłuchani, lub niezasadnie odmówiono im wiary, że nie przeprowadzono czynności zmierzających do pozyskania dowodów z urzędu, wadliwie oceniono zebrane dowody, itp.)

Mając powyższe na uwadze, wnoszę o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, w tym polecenie organowi prowadzącemu postępowanie przeprowadzenia następujących czynności*:

.....

.....

(można tu wskazać jakie ewentualnie czynności (przesłuchanie lub ponowne świadków na wskazaną okoliczność, dołączenie dokumentów lub zaświadczeń, w tym lekarskich, dołączenie dokumentacji „Niebieskie Karty”) organ prowadzący postępowanie powinien przeprowadzić przy ponownym rozpoznaniu sprawy)

.....

Załączniki:
(podpis pokrzywdzonego)

.....
(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu)

* - niewłaściwe skreślić.

Załącznik nr 14 Oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego) (dokładny adres do korespondencji) Sygn. akt., dnia roku (miejscowość) (data) <p style="text-align: center;">Sąd Rejonowy/Okręgowy*</p> w (sąd, przed którym sprawa się toczy) <p style="text-align: center;">Wydział Karny</p> ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
<p>OŚWIADCZENIE</p> <p>pokrzywdzonego o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego</p> <p>W związku z wniesieniem do tutejszego sądu aktu oskarżenia w sprawie o sygnaturze akt, o przestępstwo na moją szkodę, na podstawie art. 54 § 1 kpk oświadczam, że będę działać w niniejszej sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego.</p> <p style="text-align: right;">..... (podpis pokrzywdzonego)</p> <p>* - niewłaściwe skreślić.</p>	

Załącznik nr 15 Wniosek oskarżyciela posiłkowego o pełnomocnika z urzędu

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego/oskarżyciela posiłkowego*) (dokładny adres do korespondencji) Sygn. akt., dnia roku (miejscowość) (data) <p style="text-align: center;">Prezes Sądu Rejonowego/Okręgowego*</p> w ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
<p>WNIOSEK</p> <p>oskarżyciela posiłkowego o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu</p> <p>Na podstawie art. 87a § 1 kpk wnoszę o wyznaczenie dla mnie, jako oskarżyciela posiłkowego, pełnomocnika z urzędu w toczącej się sprawie dotyczącej przemocy w rodzinie.</p> <p style="text-align: center;">Uzasadnienie</p> <p>W chwili obecnej toczy się sprawa przed sądem, w której występuję w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Sprawa ta, o sygnaturze akt jest prowadzona przez W (należy wskazać organ, który prowadzi sprawę) (miejscowość)</p> <p>Charakter sprawy powoduje, że chciałbym/łabym* być reprezentowany/a* przez fachowego pełnomocnika, który zabezpieczy moje interesy procesowe.</p> <p>Mając powyższe na uwadze, wnoszę o wyznaczenie dla mnie, jako oskarżyciela posiłkowego pełnomocnika z urzędu.</p> <p style="text-align: right;">..... (podpis pokrzywdzonego)</p>	

Załącznik nr 17

Wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku

..... (imię i nazwisko wnioskodawcy), dnia roku (miejsowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	
Sygn. akt.	Sąd Rejonowy/Okręgowy* w (sąd, przed którym sprawa się toczy) Wydział Karny ul. (kod pocztowy) (miejsowość)
WNIOSEK o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku	
Na podstawie art. 422 § 1 kpk wnoszę o sporządzenie na piśmie i doręczenie mi na adres do korespondencji uzasadnienia wyroku wydanego w dniu roku, w sprawie o sygnaturze akt	
..... (podpis pokrzywdzonego/oskarżyciela posiłkowego*)	
* - niewłaściwe skreślić.	

Załącznik nr 18
Apelacja

..... (imię i nazwisko oskarżyciela posiłkowego) (dokładny adres do korespondencji) Sygn. akt., dnia roku (miejscowość) (data) <p style="text-align: center;">Sąd Okręgowy/Apelacyjny*</p> w <p style="text-align: center;">Wydział Karny</p> za pośrednictwem <p style="text-align: center;">Sądu Rejonowego/Okręgowego*</p> w (sąd, który wydał wyrok) ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
<p>APELACJA oskarżyciela posiłkowego od wyroku Sądu Rejonowego/Okręgowego* w z dnia roku w sprawie przeciwko oskarżonemu</p>	
<p>Na podstawie art. 444 kpk zaskarżam powyższy wyrok na niekorzyść oskarżonego w całości/w części* dotyczącej winy/kary* i domagam się jego zmiany/uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania*.</p> <p>Zaskarżonemu wyrokowi zarzucam:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(należy wskazać zarzuty np. błąd w ustaleniach faktycznych tj. niewłaściwe ustalenie przebiegu zdarzenia (na skutek np. pominięcia dowodu z przesłuchania świadka, czy odmowę dania mu wiary); rażąca niewspółmierność kary tj. sąd orzekł wg skarżącego bardzo niski wymiar kary w stosunku do popełnionego czynu. W apelacji można też podnieść zarzuty, które nie były podniesione lub których nie można było podnieść w zażaleniu, bo np. na dana decyzje zażalenie nie przysługiwało – np. zarzut na odmowę ustanowienia pełnomocnika z urzędu)</p>	
<p>Uzasadnienie</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>(Należy uzasadnić zarzuty. W przypadku, gdy apelację wnosi oskarżyciel posiłkowy/pokrzywdzony osobiście przepisy prawa nie wymagają od niego profesjonalnego sformułowania zarzutów. Tym niemniej warto wskazać je jak najbardziej precyzyjnie, co umożliwi sądowi odwoławczemu ustosunkowanie się do nich. Jeśli Sąd pominął jakieś dowody należy to wskazać, jeśli zdaniem skarżącego niewłaściwie je ocenił – należy podać na czym ta niewłaściwa ocena miałaby polegać np. nie dał wiary zeznaniu świadka X, które są zgodne z zeznaniami Y, któremu dał wiarę albo pominął zeznania świadka Z, mimo, że zdaniem skarżącego pozwolą one ustalić właściwy przebieg zdarzenia – wskazać jakiego, w jakim dniu, pomiędzy kim, a kim, w czyjej obecności itd.)</p>	
<p>Mając powyższe na uwadze, wnoszę o zmianę/uchylenie* zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania*.</p>	
..... (podpis oskarżyciela posiłkowego)	
<p>Załączniki:</p> <p>..... ; (należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu)</p>	
<p>* - niewłaściwe skreślić.</p>	

Załącznik nr 19

Wniosek o informację o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego) (dokładny adres do korespondencji), dnia roku (miejscowość) (data)
Sygn. akt.	Sąd Rejonowy/Okręgowy* w* (należy wskazać sąd, który wysłał pouczenie o możliwości złożenia wniosku) ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
WNIOSEK pokrzywdzonego o informowaniu o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego	
<p>Na podstawie art. 168a § 1 kkw wnoszę o informowanie mnie na powyższy adres do korespondencji o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego, w szczególności o jego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwolnieniu z zakładu karnego po odbyciu kary, - ucieczce z zakładu karnego, - o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu: <ul style="list-style-type: none"> - przepustki, - czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub bez konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej albo asysty innej osoby godnej zaufania, - przerwy w wykonaniu kary, - warunkowego zwolnienia, - zezwolenia a odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. 	
* - niewłaściwe skreślić. (podpis pokrzywdzonego)

Załącznik nr 20

Wniosek o wyposażenie w rejestrator przenośny

..... (imię i nazwisko pokrzywdzonego) (dokładny adres do korespondencji), dnia roku (miejscowość) (data)
Sygn. akt.	Sąd Rejonowy/Okręgowy* w* (należy wskazać sąd, który wysłał pouczenie o możliwości złożenia wniosku) ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
WNIOSEK pokrzywdzonego o wyposażenie w rejestrator przenośny	
<p>Na podstawie art. 43l § 1 kkw wnoszę o wyposażenie mnie w rejestrator przenośny z uwagi na orzeczenie wobec skazanego zakazu zbliżania się do mojej osoby, kontrolowanego w systemie dozoru elektronicznego.</p>	
* - niewłaściwe skreślić. (podpis pokrzywdzonego)

Załącznik nr 22 Pozew o eksmisję

..... dnia roku	
(miejscowość)	(data)
Sąd Rejonowy	
w	
Wydział Cywilny	
ul.	
.....
(kod pocztowy)	(miejscowość)
Powód:	
(imię, nazwisko osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, adres zamieszkania)	
Pozwany:	
(imię, nazwisko sprawcy, adres zamieszkania)	
Wartość przedmiotu sporu **	
POZEW O EKSMISJĘ	
Wnoszę o:	
1. nakazanie pozwanemu, aby opuścił i opróżnił z swoich rzeczy lokal mieszkalny w miejscowości przy ulicy nr domu nr mieszkania i wydał go powodowi,	
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm prawem przepisanych,	
3. wydania wyroku zaocznego w przypadku niestawiennictwa pozwanego na rozprawie lub w przypadku, gdy pozwany mimo stawiennictwa nie bierze w niej udziału,	
4. przeprowadzenie rozprawy także podczas nieobecności powoda,	
5. przeprowadzenie dowodów wskazanych w pozwie.	
Uzasadnienie	
.....	
.....	
.....	
(W uzasadnieniu należy podać dlaczego powód domaga się orzeczenia eksmisji wskazując na konkretne okoliczności (przemoc w rodzinie) i powołując konkretne dowody na poparcie tych twierdzeń (np. zeznania świadków z imienia i nazwiska, dokumenty – zaświadczenie lekarskie, kserokopię wypełnionego formularza Niebieskie Karty, umowę najmu lokalu, odpis z księgi wieczystej, itp.). Należy wskazać jako przyczynę żądania eksmisji dopuszczanie się aktów przemocy wobec powoda – podać kiedy i w jaki sposób do przemocy doszło, jakie były ich skutki, podkreślić że pozwany swym rażąco nagannym (przemocowym) postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie. Należy także wskazać jaki charakter ma mieszkanie, z którego powód domaga się eksmisji sprawcy przemocy w rodzinie i czyją mieszkanie jest własnością; stopień bliskości powoda i pozwanego (np. że są małżonkami), wskazać że osoby te razem zamieszkują pod danym adresem. Podać liczbę i wiek dzieci lub innych osób wspólnie zamieszkujących)	
.....	
(podpis powoda)	
Załączniki:	
- odpis pozwu z załącznikami;	
- ;	
(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu potwierdzające okoliczności wskazane w pozwie)	
* - niewłaściwe skreślić.	
** – jako wartość przedmiotu sporu należy podać sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu, a jeżeli do lokalu przysługuje inne prawo niż najem to sumę odpowiadającą czynszowi najmu dla danego rodzaju lokalu (np. o podobnym metrażu i standardzie położonego w sąsiedztwie, okolicy).	

Załącznik nr 23

Wniosek o zobowiązanie sprawcy przemocy do opuszczenia mieszkania

....., dnia roku	
(miejscowość)	(data)
Sąd Rejonowy	
w	
Wydział Cywilny	
ul.	
(kod pocztowy)	(miejscowość)
Wnioskodawca:	
(imię, nazwisko osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, adres zamieszkania)	
Uczestnik:	
(imię, nazwisko sprawcy, adres zamieszkania)	
Wartość przedmiotu sporu **	
WNIOSEK	
w trybie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie o zobowiązanie sprawcy przemocy w rodzinie do opuszczenia mieszkania	
Wnoszę o:	
1. zobowiązanie uczestnika postępowania do opuszczenia mieszkania w miejscowości przy ulicy nr domu nr mieszkania zajmowanego wspólnie z wnioskodawcą,	
2. zobowiązanie uczestnika postępowania do zwrotu wnioskodawcy poniesionych kosztów sądowych.	
Uzasadnienie	
.....	
.....	
(W uzasadnieniu należy podać dlaczego wnioskodawca domaga się zobowiązania przez sąd uczestnika do opuszczenia lokalu, wskazując na konkretne okoliczności (przemoc w rodzinie) i powołując konkretne dowody na poparcie tych twierdzeń (zeznania świadków z imienia i nazwiska, dokumenty – zaświadczenie lekarskie, kserokopię wypełnionego formularza Niebieskie Karty, umowę najmu lokalu, odpis z księgi wieczystej, itp.). Jako przyczynę wystąpienia z wnioskiem należy wskazać dopuszczanie się aktów przemocy w rodzinie wobec wnioskodawcy, ewentualnie wobec innych osób wspólnie zamieszkujących (np. dzieci) przez uczestnika – podać kiedy i w jaki sposób do przemocy doszło, wobec kogo przemoc była stosowana, jakie były ich skutki (np. uszkodzenia ciała, zniszczenie mienia itp.), podkreślić że uczestnik postępowania swym rażąco nagannym (przemocowym) postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie. Należy podać stopień bliskości wnioskodawcy i uczestnika (np. że są małżonkami), wskazać że osoby te razem zamieszkują pod danym adresem, można podać tytuł prawny do lokalu i komu przysługuje np. że mieszkanie jest komunalne oddane w najem małżonkom. Podać liczbę i wiek dzieci lub innych osób wspólnie zamieszkujących.	
Uzasadniając żądanie zobowiązania uczestnika do zwrotu poniesionych przez wnioskodawcę kosztów sądowych należy wskazać, że żądanie to jest zasadne z uwagi na treść art. 520 § 2 kpc, a nadto podać, że złożenie wniosku było skutkiem wyłącznie zachowania uczestnika.)	
Załączniki: (podpis powoda)
- odpis wniosku z załącznikami;;
-;
(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu potwierdzające okoliczności wskazane we wniosku)	
* - niewłaściwe skreślić.	
** - jako wartość przedmiotu sporu należy podać sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu, a jeżeli do lokalu przysługuje inne prawo niż najem to sumę odpowiadającą czynszowi najmu dla danego rodzaju lokalu (np. o podobnym metrażu i standardzie położonego w sąsiedztwie, okolicy).	

Załącznik nr 24

Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym

..... (imię i nazwisko wnioskodawcy), dnia roku (miejscowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	
Sygn. akt.	Sąd Rejonowy w* Wydział Cywilny ul. (kod pocztowy) (miejscowość)
WNIOSEK o zwolnienie od kosztów sądowych	
Wnoszę o zwolnienie mnie od ponoszenia kosztów sądowych w całości/części tj. ponad kwotę zł* w sprawie.	
Uzasadnienie	
Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych uzasadniam tym, że nie jestem w stanie ich ponieść bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i mojej rodziny. Mój stan rodzinny, majątkowy i wysokość dochodów wynika z załączonego do wniosku oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. (W uzasadnieniu należy również wskazać inne podać okoliczności mające wpływ na aktualny stan majątkowy np. pozostawanie bez pracy, dłuższa choroba itp.)	
 (podpis pokrzywdzonego)
Załączniki: - oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania,; (należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu np. zaświadczenie z Urzędu Pracy, zaświadczenie lekarskie, itp.)	
* - niewłaściwe skreślić, jeśli wnioskodawca domaga się zwolnienia częściowego – należy wpisać ponad jaką kwotę, co oznacza, że do tej kwoty wnioskodawca koszty jest w stanie uiścić.	

Załącznik nr 26

Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu
w postępowaniu cywilnym

..... (imię i nazwisko wnioskodawcy), dnia roku (miejscowość) (data)
..... (dokładny adres do korespondencji)	Sąd Rejonowy
Sygn. akt.	w
	Wydział Cywilny
	ul.
 (kod pocztowy) (miejscowość)

WNIOSEK
o ustanowienie pełnomocnika z urzędu

Wnoszę o ustanowienie dla reprezentowania mnie w sprawie pełnomocnika z urzędu.

Uzasadnienie

Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu uzasadniam tym, że nie jestem w stanie ponieść kosztów ustanowienia pełnomocnika z wyboru bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i mojej rodziny.

Mój stan rodzinny, majątkowy i wysokość dochodów wynika z załączonego do wniosku oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania

.....

.....

(W uzasadnieniu należy również wskazać inne podać okoliczności ograniczające możliwości zarobkowania czy zgromadzenia w okresie wcześniejszym środków potrzebnych na wszczęcie i udział w postępowaniu sądowym, mające wpływ na aktualny stan majątkowy np. pozostawanie bez pracy, dłuższa choroba, wydatki związane z leczeniem siebie i najbliższych, itp.)

Jednocześnie wskazuję, że charakter sprawy związanej ze stosowaniem przemocy w rodzinie na moją szkodę, w tym obawa przed występującym w sprawie sprawcą przemocy w rodzinie*, przemawiają za tym, że udział pełnomocnika w sprawie jest konieczny

.....

(Można wskazać również na przewidywane konsekwencje konieczności kontaktów ze sprawcą przemocy na sali sądowej, które mogą wpłynąć na brak zdolności samodzielnej należytej obrony swoich praw.)

.....
(podpis pokrzywdzonego)

Załączniki:
- oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania;
-

(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu np. zaświadczenie z Urzędu Pracy, zaświadczenie lekarskie, itp.)

Załącznik nr 27 Wniosek o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych

<p>..... (imię i nazwisko wnioskodawcy)</p> <p>..... (dokładny adres do korespondencji)</p> <p>Sygn. akt.</p>	<p>....., dnia roku (miejsowość) (data)</p> <p>Sąd Rejonowy w * Wydział Cywilny ul.</p> <p>(kod pocztowy) (miejsowość)</p>
--	--

**WNIOSEK
o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych**

Wnoszę o zwolnienie mnie od ponoszenia kosztów egzekucyjnych w całości/części tj. ponad kwotę zł* w sprawie.

Uzasadnienie

Prawomocnym wyrokiem Sądy Rejonowego w z dnia, w sprawie o sygn. akt orzeczono wobec dłużnika obowiązek opuszczenia lokalu mieszkalnego w miejscowości, przy ul nr domu . nr lokalu

Wyrok ten podlega wykonaniu w drodze egzekucji przez komornika, do którego zostanie niezwłocznie skierowany.

Wniosek o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych jeszcze przed skierowaniem wyroku do komornika uzasadniam chęcią przyspieszenia postępowania spowodowanego przemocą w rodzinie na moją szkodę, bez dodatkowego późniejszego wzywania o ich uiszczenie, a wysokości tych kosztów wskazuje, że nie jestem w stanie ich ponieść bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i mojej rodziny.

Dotychczas nie korzystałam/tem* ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Mój stan rodzinny, majątkowy i wysokość dochodów wynika z załączonego do wniosku oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

.....

(W uzasadnieniu należy również wskazać inne podać okoliczności mające wpływ na aktualny stan majątkowy np. pozostawanie bez pracy, dłuższa choroba itp.)

.....
(podpis pokrzywdzonego)

Załączniki:
- oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania;
-;
(należy opisać tu dokumenty, które przedkłada się w załączeniu na potwierdzenie twierdzeń zawartych w uzasadnieniu np. zaświadczenie z Urzędu Pracy, lekarskie, itp.)

* - niewłaściwe skreślić, jeśli wnioskodawca domaga się zwolnienia częściowego – należy wpisać ponad jaką kwotę, co oznacza, że do tej kwoty wnioskodawca koszty jest w stanie uiścić.

Lista Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Lp.	Województwo	Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
1.	dolnośląskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Bora Komorowskiego 31, 51-210 Wrocław tel./fax (71) 35-29-403 owiik@wp.pl, www.akson.org.pl
2.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej ul. Ogrodowa 2a, 58-306 Wałbrzych tel. (74) 84-67-558, fax (74) 84-08-296 sow@sow.walbrzych.pl www.sow.walbrzych.pl
3.	kujawsko-pomorskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Przemysłowa 6, 89-500 Tuchola tel. kom. 664-721-527, fax (52) 55-40-045 sow@tuchola.pl www.sow.tuchola.pl
4.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Sportowa 4, 88-181 Jaksice tel. (52) 35-78-932, fax (52) 35-78-932 sow@pcpr-ino.pl, www.pcpr-ino.pl
5.	lubelskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Bazylianówka 44, 20-044 Lublin tel. (81) 74-73-750, fax (81) 74-03-677 sosprzemoc@wp.pl, sosprzemoclublin.ovh.org
6.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Wielka 101, 22-630 Tyszowce tel./fax (84) 66-19-587 sowtyszowce@wp.pl, www.sowtyszowce.pl
7.	lubuskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Okrzei 39, 66-400 Gorzów Wlkp. tel./fax (95) 72-14-160 interwencja@sow.com.pl, www.sow.com.pl
8.	łódzkie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Franciszkańska 85, 91-837 Łódź tel./fax (42) 64-06-591 hostel@xl.wp.pl
9.	małopolskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz OIK ul. Makuszyńskiego 9, 34-500 Zakopane tel./fax (18) 20-64-454 oik.zakopane@op.pl, www.oik-zakopane.host22.com
10.		Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy ul. Szarych Szeregów 1, 33-100 Tarnów tel. (14) 65-56-636, fax (14) 65-53-659 oiktarnow@op.pl, www.oik.tarnow.pl

Lp.	Województwo	Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
11.	mazowieckie	Zespół Ośrodków Wsparcia ul. Słowackiego 18, 06-500 Mława tel./fax (23) 65-45-229 zowmlawa@zowmlawa.home.pl, www.zowmlawa.home.pl
12.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Wilcza 60/19, 00-679 Warszawa tel. (22) 62-22-517, tel. kom. 606-256-790 sekretariat@cpk.org.pl, www.cpk.org.pl
13.		Zespół Ośrodków Wsparcia ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 24, 85-820 Piastów tel. (22) 75-34-556, fax (22) 72-33-905 zow@neostrada.pl, www.zow.piastow.org.pl
14.	opolskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia Dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy PCPR ul. Skarbowa 4, 47-200 Kędzierzyn Koźle tel. (77) 48-33-323, fax (77) 48-10-282 sow.kk@pcpr-kkozle.pl, www.pcpr-kkozle.pl
15.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, w MOPR ul. Małopolska 20a, 45-301 Opole tel. (77) 45-56-390 wew. 3, fax (77) 45-56-390 sow.mopr.opole@wp.pl, www.mopr.opole.pl
16.	podkarpackie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „SOS” ul. Jana Pawła II 18B, 38-600 Lesko tel. (13) 49-27-253, tel. kom. 663-327-000, fax (13) 49-27-259 sos@starostwolesko.home.pl, www.lesko.sos.pl
17.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Kopytniki 14, 37-741 Krasiczyn tel./fax (16) 67-18-594 kontakt@sow-korytniki.pl, www.sow-korytniki.pl
18.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Łukasiewicza 3, 37-310 Nowa Sarzyna tel. (17) 24-13-813, fax (17) 78-63-056, sownowasarzyna@vp.pl, www.sownowasarzyna.pl
19.		Specjalistyczny Ośrodek Centrum Wsparcia i Rehabilitacji Społecznej ul. 11-go Listopada 12, 39-432 Gorzyce tel. (15) 83-62-370, tel./fax (15) 83-62-759 sowgorzyce@onet.eu, www.cwirsgorzyce.cdx.pl
20.	podlaskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Wojska Polskiego 69, 18-500 Kolno tel. (86) 27-81-299, fax (86) 27-81-334 pcpr@powiatkolno.pl, www.pcprkolno.pl

Lp.	Województwo	Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
21.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy PCPR ul. Świerkowa 60, 16-400 Suwałki tel./fax (87) 56-59-282 interwencja@powiat.suwalcki.pl, www.pcpr.suwalcki.pl
22.	pomorskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Biskupa Dominika 25, 81-402 Gdynia tel. (58) 354-68-64, (58) 622-22-22, fax (58) 664-66 w. 18 sow@zps.net.pl, www.zps.net.pl
23.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Macieja Rataja 10, 83-031 Rusocin , poczta Łęgowo tel./fax (58) 69-11-936, tel. kom. 511-050-745 sekretariat@sow.powiat-gdanski.pl www.sow.powiat-gdanski.pl
24.	śląskie	Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Wałowa 30, 44-300 Wodzisław Śląski tel./fax (32) 45-56-032 psow@neostrada.pl, www.pcpr-wodzislaw.pl
25.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. 3go Maja 4/1, 41-500 Chorzów tel./fax (32) 34-52-810, tel. kom. 791 438 805 sowopr1@wp.pl, www.ops.bip.chorzow.eu
26.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Zubrzyckiego 36, 41-605 Świętochłowice tel./fax. (32) 34-52-165, tel.kom. 509-398-668 sow@ops.internetdsl.pl, www.sow-swietochlowice.pl
27.	świętokrzyskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, MOPR ul. 1-go Maja 196, 25-614 Kielce tel. (41) 36-81-867 lub 19 513, fax (41) 36-81-874 poradnictwo.rodzinne@mopr.kielce.pl, www.mopr.kielce.pl
28.	warmińsko-mazurskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Związku Jaszczurczego 17, 82-300 Elbląg tel. (55) 25-50-001, fax (55) 23-06-002 sow@mops.elblag.pl, www.mops.elblag.pl
29.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Bałtycka 37a, 10-144 Olsztyn tel./fax (89) 52-75-711 sowolsztyn@poczta.onet.pl, www.sow.olsztyn.pl
30.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy PCPR, ul. Gołdapska 23, 19-400 Olecko tel. (87) 52-03-437, fax (87) 52-04-720 centrum@pcpr.olecko.pl, www.pcpr.olecko.pl

Lp.	Województwo	Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
31.	wielkopolskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Strzelecka 10, 63-760 Zduny tel. kom. 602 384 357 sow@krotoszyn.pl, www.pcpr.krotoszyn.pl
32.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy MCIK w Poznaniu ul. Dolne Chyby 10, 62-081 Przeźmierowo tel. (61) 81-42-271 wew. 2, fax (61) 81-41-717 sekretariat@mcik.org.pl, www.dik-poznan.cop.pl
33.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Rydygiera 23, 64-920 Piła , tel. (67) 34-90-969, fax (67) 34-90-970 sowpila@interia.pl, www.pcpr.pila.pl
34.	zachodnio-pomorskie	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Dąbrowskiego 4, 72-600 Świnoujście tel./fax (91) 32-25-481 sekretariat@mopr.swinoujscie.pl, www.mopr.swinoujscie.pl/menu/58/zakres-dzialania-osrodka
35.		Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie ul. Grunwaldzka 49, 78-200 Białogard tel. (94) 31-13-250, fax (94) 31-22-257 sow@podswierkiem.org, www.podswierkiem.org

Lista podmiotów świadczących pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w ramach dotacji celowych z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku

Lp.	Województwo	Miasta	Podmioty świadczące pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku
1.	dolnośląskie	Brzeg Dolny, Chojnów, Jordanów Śląski, Legnica, Łagiewniki, Marcinowice, Mysłaków, Miękinia, Mietków Milin, Niemcza, Oława, Sobótka, Strzelin, Środa Śląska, Wiązów, Wrocław, Ząbkowice Śląskie	Stowarzyszenie „Intro” z Wrocławia Pl. Św. Macieja 4/5/6, 50-244 Wrocław tel. kom. 667-323-965, 730-304-749 pomoc@psychotekst.pl, www.psychotekst.pl
2.	kujawsko-pomorskie	Brześć Kujawski, Bydgoszcz, Chełmża, Chodecz, Dobrzyń n/Wisłą, Kowal, Kowalewo Pomorskie, Lipno, Radziejów, Toruń, Włocławek, Żnin	Stowarzyszenie „Azyl” na Rzecz Pomocy Kobiutom i Dzieciom Ofiarom Przemocy ul. Brzozowa 9, 87-100 Toruń tel. (56) 65-75-861 biuro@azylytorun.org.pl, www.azylytorun.org.pl
3.		Brzoza, Gnojno, Inowrocław, Jeziora Wielkie, Kruszwica, Kruszyn, Nowa Wieś Wielka, Sicienko, Strzelno, Rojewo	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka z Inowrocławia ul. Dworcowa 11, 88-100 Inowrocław tel. (52) 35-59-340 tkopd.ino@interia.pl www.tkopd.inowroclaw.info
4.	lubelskie	Chełm, Dęblin, Kazimierz Dolny, Kraśnik, Lubartów, Lublin, Puławy	Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „AGAPE” ul. Bernardyńska 5, 20-109 Lublin tel. (81) 53-43-887 poczta@agape.lublin.pl, www.agape.lublin.pl
5.		Biała Podlaska, Lublin, Parczew, Wola Uhruska, Włodawa	Stowarzyszenie Równych Szans Bona Fides z Lublina ul. Narutowicza 61, 20-016 Lublin tel. (81) 53-37-209, tel. kom. 783-510-310 bonafides@op.pl, cpi@stowarzyszeniebonafides.pl, www: stowarzyszeniebonafides.pl
6.		Biłgoraj, Lublin, Puławy, Radzyń Podlaski, Świdnik, Zamość	Stowarzyszenie POSTIS ul. Fieldorfa 7/4, 20-091 Lublin tel. (81) 52-43-966, tel.kom. 502 695 394 pomoc.postis@onet.pl, biuro@postis.pl, www.postis.pl
7.		Chełm, Hrubieszów, Krasnostaw, Łęczna, Sarwin, Wola Uhruska	Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań” ul. Ogrodowa 46, 22-100 Chełm tel. (82) 56-43-632, tel.kom. 510 502 900 adrianaszuk@gmail.com, www.przystan-chelm.pl

Lp.	Województwo	Miasta	Podmioty świadczące pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku
8.	lubuskie	Jasień, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lubusko, Międzyrzecz, Nowa Sól, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Skwierzyna, Szprotawa, Świebodzin, Zielona Góra, Żagań	Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA ul. Stary Rynek 17 (wejście od ul. Lisowskiego), 65-067 Zielona Góra tel. (68) 45-49-232, kom. 692-064-061, fax (68) 45-71-045 baba@baba.org.pl, www.baba.org.pl, skype: baba.stowarzyszenie
9.		Czerwieńsk, Nowa Sól, Sulechów, Żary	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej Civism ul. Niepodległości 7a/3, 65-048 Zielona Góra tel. (68) 45-48-247 civism@civism.org.pl, www.civism.org.pl
10.		Bogdaniec, Deszczno, Długie, Gorzów Wielkopolski, Kłodawa, Lubiszyn, Santok, Zielona Góra	Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna z Gorzowa Wielkopolskiego ul. Słoneczna 63, 66-400 Gorzów Wlkp. tel./fax (95) 72-01-475 biuro@bratkrystyn.pl, www.bratkrystyn.pl
11.		Łęknica, Mirostowice Dolne, Żary	Stowarzyszenie Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny "Żar" w Żarach ul. Wrocławska 5, 68-200 Żary tel. (68) 47-01-444, tel. kom. 699-902-860, 667-351-095 lubuskiruch@wp.pl, www.lubuskiruch.pl
12.	łódzkie	Andrespol, Jeżów, Ujazd	Subvenio Fundacja Interwencji Kryzysowej i Pomocy Psychologicznej z Łodzi ul. Rewolucji 1905 r. 52 budynek G - AHE), 90-213 Łódź tel. kom. 514-025-546 kontakt@subvenio.org.pl, www.subvenio.org.pl
13.		Łódź, Pabianice, Stryków	Fundacja Centrum Praw Kobiet z Warszawy - Oddział w Łodzi ul. Piotrkowska 115 lok.4, 90-430 Łódź tel.(42) 63-33-411, (42) 63-33-404, tel. kom. 604 590 684 cpk@cpk.lodz.pl, www.cpk.org.pl
14.	małopolskie	Andrychów, Dąbrowa Tarnowska, Gorlice, Klucze Kraków, Liszki, Proszowice, Proszowice	Krakowskie Forum Organizacji Społecznych KraFOS ul. Bolesława Komorowskiego 12, 30-106 Kraków tel. (12) 42-12-288 pokrzywdzeni.krakow@op.pl, www.krafos.pl
15.		Brzesko, Dąbrowa Tarnowska, Tarnów	Fundacja im. Hetmana Jana Tarnowskiego ul. Krakowska 13/10, 33-100 Tarnów tel. kom. 519 820 707, 513 066 341 pokrzywdzeni@fundacjatarbowskiego.pl, www.fundacjatarbowskiego.pl

Lp.	Województwo	Miasta	Podmioty świadczące pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku
16.	mazowieckie	Chynów, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Przasnysz, Radom, Siedlce Warszawa	Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego z Warszawy ul. Korotyńskiego 13, 02-121 Warszawa tel. (22) 82-42-501, tel. kom. 731-303-660 sekretariat@niebieskalinia.pl, www.niebieskalinia.pl
17.		Grodzisk Mazowiecki, Michałowice, Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje Centrum Pomocy Dzieciom „Mazowiecka” ul. Mazowiecka 12/ lok. 25, 00-048 Warszawa tel./fax (22) 82-68-862 mazowiecka@fdn.pl, www.fdn.pl
18.	opolskie	Baborów, Biała Prudnicka, Bierawa Branice, Głubczyce, Grodków, Kapkowice Kędzierzyn-Koźle, Kietrz, Komprachcice, Korfantów, Nysa, Paczków, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Tułowice, Wotczyn, Zdzieszowice	Stowarzyszenie na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego "DOGMA" ul. Zwirki i Wigury 4A, wejście C, pokój 234, 43-190 Mikołów tel. (32) 32-48-259 stowarzyszeniedogma@gmail.com, www.dogma.org.pl
19.		Brzeg, Chrząstowice, Opole	Stowarzyszenie Quisisana ul. H. Sienkiewicz 20, 45-037 Opole tel. kom. 531-851-858 pokrzywdzeniprzestepstwem@quisisana.org.pl, www.quisisana.org.pl
20.	podkarpackie	Hyżne, Rzeszów, Strzyżów, Świltcza, Tyczyn, Żołynia	Podkarpacki Ośrodek Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego z Rzeszowa ul. Fredry 4/58, 35-959 Rzeszów tel. (17) 86-20-122, tel. kom. 796-600-429 porso@poczta.onet.pl, www.porso.cba.pl
21.		Boguchwała, Czudec, Dębica, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Rzeszów, Sanok, Strzyżów	Stowarzyszenie Wspierania Zasobów Ludzkich "NOWY HORYZONT" ul. Leszczyńskiego 3, 35-061 Rzeszów tel. (17) 85-81-033, tel.kom. 731-528-063 nowy-horyzont@wp.pl, www.nowyhoryzont.eu
22.		Jarosław, Kosina, Krosno, Laszki, Lubaczów, Mielec, Przemysł, Przeworsk, Ropczyce, Rudnik nad Sanem, Sanok, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tryńcza Zarzecze	Stowarzyszenie Przeworsk – Powiat Bezpieczny w Przeworsku ul. Lwowska 16, 37-200 Przeworsk tel./fax (16) 64-82-265, tel. kom. 531-995-236 sppbprzeworsk1@wp.pl, www.przeworskbezpieczny.pl
23.	podlaskie	Augustów, Białystok, Hajnówka, Kolno, Łomża Sejny, Sokółka, Suwałki,	Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” ul. Noniewicza 91, 16-400 Suwałki tel. (87) 56-50-258

Lp.	Województwo	Miasta	Podmioty świadczące pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku
		Zambrów	pokrzywdzeni@pryzmat.org.pl, www.pryzmat.org.pl
24.	pomorskie	Chojnice, Gardeja, Gdynia, Gniew, Kwidzyń, Stegna, Sztum, Tczew, Wejherowo	Stowarzyszenie Pomorskie Centrum Terapeutyczno-Prawne INTERIOS ul. Śląska 53/509, 81-577 Gdynia tel. kom. 690-489-646 biuro@interios.org.pl
25.		Gdynia, Malbork, Reda, Rumia, Słupsk, Sopot, Wejherowo, Żukowo	Stowarzyszenie OVUM ul. R. Traugutta 2, 81-577 Gdynia tel. (58) 66-13-151 www.ovum.org.pl
26.	śląskie	Bielsko-Biała, Czechowice, Pszczyna, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Żywiec	Śląska Fundacja – Błękitny Krzyż ul. Dzwonkowa 138, 43-384 Jaworze tel. (33) 81-72-838 sekretariat@bk-europe.pl, www.bk-europe.pl
27.		Częstochowa, Kłobuck, Myszków, Olsztyn	Częstochowskie Stowarzyszenie ETOH z Częstochowy ul. Al. Pokoju 12, 42-200 Częstochowa tel. kom. 730-876-600 etoh5@wp.pl, pokrzywdzenipomoc@wp.pl www.centrumterapii.czyst.pl
28.		Bielsko-Biała, Bytom Chorzów, Cieszyn, Dziegiełłów, Gliwice, Katowice, Racibórz, Radzionków, Ruda Śląska, Świętochłowice, Twaróg, Zbrostawice	Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP z Dziegiełłowa ul. Jagiellońska 19a, 44-100 Gliwice tel. kom. 518-135-318 pokrzywdzeni@cme.org.pl, www.poradnictwo.cme.org.pl
29.	świętokrzyskie	Busko-Zdrój, Chęciny, Jędrzejów, Kazimierza Wielka, Kielce, Końskie, Masłów, Solec Zdrój, Włoszczowa	Centrum Interwencji Kryzysowej Caritas Diecezji Kieleckiej ul. Urzędnicza 7b, 25-729 Kielce tel. (41) 36-64-847 cik.kielce@op.pl, www.kielce.caritas.pl
30.	warmińsko-mazurskie	Braniewo, Elbląg, Kętrzyn, Mrągowo, Olecko, Olsztyn, Ostróda, Pasłęk, Markusy, Młynary, Nidzica, Tolkmicko, Szczytno	Elbląskie Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej ul. Związku Jaszczurczego 17, pok. 101, 82-300 Elbląg tel. (55) 64-24-425, tel. kom. 662-171-076 esas_1@wp.pl, www.mediacje-elblag.pl
31.	wielkopolskie	Czarnków, Kalisz, Koniin, Murowana Goślina, Piła, Poznań, Przeźmierowo, Puszczykowo, Tarnowo Podgórne, Zduny	Fundacja Dziecko w Centrum ul. Zeylanda 9/3, 60-808 Poznań tel. (61) 66-34-090, tel. kom. 666-513-313 fundacja@dzieckowcentrum.org www.dzieckowcentrum.org/
32.	zachodnio-	Białogard, Dobra, Dotuje,	Stowarzyszenie „SOS dla Rodziny”

Lp.	Województwo	Miasta	Podmioty świadczące pomoc m.in. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2015 roku
	pomorskie	Goleniów, Gryfino, Kołbaskowo, Koszalin, Łobez, Police, Przeclaw, Szczecin, Świnoujście, Wałcz	ul. Energetyków 10, 70-656 Szczecin tel. (91) 43-30-339 pomoc@sos.home.pl, www.sos.home.pl

Powyższe wykazy aktualizowane są na bieżąco na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości:
<https://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/placowki-swiadczone-pomoc/>

a także Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej:
<http://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/osoby-dotkniete-przemoca-w-rodzinie/baza-teleadresowa/>

Spis treści płyty CD

Pakiet dla osoby dotkniętej przemocą w rodzinie

1. Formularz „Niebieska Karta – A”.
2. Formularz „Niebieska Karta – B”.
3. Formularz „Niebieska Karta – C”.
4. Formularz „Niebieska Karta – D”.
5. Wzór bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego.
6. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa wraz z wnioskiem o ściganie sprawcy.
7. Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.
8. Zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego.
9. Zażalenie na bezczynność organu w postępowaniu przygotowawczym.
10. Wniosek dowodowy.
11. Wniosek o przyznanie pokrzywdzonemu pełnomocnika z urzędu.
12. Wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia zażalenia.
13. Zażalenie na postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego.
14. Oświadczenie o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego.
15. Wniosek o pełnomocnika z urzędu
16. Wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody.
17. Wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku.
18. Apelacja.
19. Wniosek o informowaniu o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego.
20. Wniosek o wyposażenie w rejestrator przenośny
21. Wniosek o przyznanie kompensaty.
22. Pozew o eksmisję.
23. Wniosek o zobowiązanie sprawcy przemocy do opuszczenia mieszkania.
24. Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu cywilnym.
25. Oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.
26. Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu cywilnym.
27. Wniosek o zwolnienie od kosztów egzekucyjnych.
28. Wytyczne Prokuratora Generalnego dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
29. Kuratorski Informator dla pokrzywdzonego przez przemocą w rodzinie.
30. Karta Praw Osoby Dotkniętej Przemocą w Rodzinie.
31. Ulotka telefonu Niebieska Linia.
32. Baza teleadresowa Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2015 roku.
33. Baza teleadresowa podmiotów świadczących pomoc w ramach dotacji z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - w poszczególnych województwach.

Pakiet dla służb

1. Formularz „Niebieska Karta – A” – do wypełnienia.
2. Formularz „Niebieska Karta – B” – do wypełnienia.
3. Formularz „Niebieska Karta – C” – do wypełnienia.
4. Formularz „Niebieska Karta – D” – do wypełnienia.
5. Wzór bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego – do wypełnienia.
6. Baza danych osób nadzorujących lub koordynujących w Urzędach Wojewódzkich, Sądach Okręgowych, Jednostkach penitencjarnych, Komendach Wojewódzkich Policji oraz Prokuraturach Apelacyjnych pracę służb wykonujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ośrodków świadczących pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, placówek specjalistycznego poradnictwa oraz placówek zapewniających miejsca noclegowe.
7. Baza danych podmiotów realizujące programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie w 2015 roku.
8. Wnioski kuratora w przedmiocie:
 - a) zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności wobec sprawcy przemocy w rodzinie;
 - b) odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec sprawcy przemocy w rodzinie;
 - c) ustanowienia przez sąd obowiązku uczestnictwa sprawcy przemocy w rodzinie w programie korekcyjno-edukacyjnym w okresie:
 - a. warunkowego umorzenia postępowania,
 - b. warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności,
 - c. warunkowego przedterminowego zwolnienia.
9. Kuratorski Informator dla pokrzywdzonego w sprawie dozoru sprawowanego wobec sprawcy przemocy w rodzinie.
10. Wytyczne do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (na lata 2014–2015).
11. Karta Praw Osoby Dotkniętej Przemocą w Rodzinie.
12. Plakat reklamujący telefon interwencyjno-informacyjny Niebieska Linia.